Nr 143

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.; given Stockholms slott den 8 oktober 1971.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i föräldrabalken införs en allmän regel om adoptions rättsverkningar. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall vid tillämpning av lag eller annan författning som tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse adoptivbarn anses som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Undantag görs för de fall då annat följer av särskild föreskrift eller av sakens natur. Det föreslås vidare att de specialbestämmelser om adoptivbarn som finns på olika håll i lagstiftningen både inom och utom det familjerättsliga området slopas med vissa undantag. Specialregler för adoptivförhållanden kommer i fortsättningen att finnas i arvs- och gåvoskatteförordningen, medborgarskapslagen och namnlagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1972.

1 Förslag till
Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas i fråga om föräldrabalken[1]
dels att 6 kap. 11 §, 7 kap. 5 § och 8 kap. 2 § skall upphöra att gälla,
dels att 11 kap. 1 § och 12 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i balken skall införas en ny paragraf, 4 kap. 8 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

4 kap.

8 §[2]

Vid tillämpning av bestämmelse i lag eller annan författning som tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse skall adoptivbarn anses som adoptantens barn i äktenskap och icke som barn till sina biologiska föräldrar. Har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn, skall dock barnet anses som makarnas gemensamma.

Första stycket gäller ej, om annat är särskilt föreskrivet eller följer av rättsförhållandets natur.

11 kap.

1 §

För underårigt barn i äktenskap vare föräldrarna förmyndare. Dör en av föräldrarna, eller kan någon av dem enligt 4 § icke vara förmyndare, eller varder någon av dem entledigad från förmynderskapet, vare den andre barnets förmyndare.

Går föräldrarnas äktenskap åter eller vinna de hemskillnad eller äktenskapsskillnad, vare den barnets förmyndare, som skall hava vårdnaden om det. Varder eljest förordnat att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

Vad med avseende å förmynderskap stadgas om föräldrar och barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning å adoptant och adoptivbarn. Är någon adopterad av makar eller har ena maken

[1] Senaste lydelse av 7 kap. 5 § 1958: 640.
[2] Förutvarande 4 kap. 8 § upphävd genom 1970: 840.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
adopterat den andres barn, vare därvid så ansett, som vore barnet deras gemensamma.	

12 kap.

1 §[3]

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då fader, *efter vilken den underårige är arvsberättigad,* eller moder *eller, om den underårige är adopterad, adoptant* avlider eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än genom upptagande av lån tillfaller den underårige eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmynderskapet.	Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då fader eller moder avlider eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än genom upptagande av lån tillfaller den underårige eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmynderskapet.

Inskrivningen skall ske hos rätten i den ort, där den som utövar förmynderskapet har hemvist inom riket eller, om inskrivningen föranledes av att fader eller moder som ensam utövat förmynderskapet avlidit, där denne senast haft sådant hemvist. Hava föräldrar till barn i äktenskap, som utöva förmynderskapet gemensamt, skilda hemvist, skall inskrivningen ske där fadern har hemvist eller, om den föranledes av fråga om moderns entledigande från förmynderskapet, där hon har hemvist. Finnes ej domstol som efter vad ovan stadgas är behörig att verkställa inskrivningen, skall denna ske vid Stockholms tingsrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

2 Förslag till
Lag om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, att 2 kap. 2 § och 13 kap. 13 § giftermålsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

2 §[1]

Den, som är under tjugo år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö eller

[3] Senaste lydelse 1969: 799.
[1] Senaste lydelse 1969: 798.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

utan del i vårdnaden, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten på anmälan förordnar.

I fråga om adoptivbarn skall vad nu sagts om föräldrarna gälla adoptanten eller, om barnet adopterats av makar eller ena maken adopterat den andres barn, makarna.

13 kap.

13 §[2]

Vid lotternas utläggning äge vardera maken eller, om endera är död, den efterlevande på sin lott bekomma arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring. Därefter vare en var av makarna berättigad att på sin lott erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom som han önskar. Fastighet, som tillhör ena makens giftorättsgods, så ock annan till ena makens giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kan vara av intresse för honom att behålla, vare han, även om egendomen i värde överstiger vad på hans lott belöper, berättigad bekomma, om han lämnar penningar till fyllnad av andra makens lott.

Skall ena makens enskilda egendom gå i betalning för vederlag, som i 6 eller 7 § sägs, gånge vederlaget ut i egendom, som maken själv äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från någon med vilken han varit släkt i rätt uppstigande led eller *till vilken han på grund av adoption stått i motsvarande förhållande eller ock* från sådan anförvants dödsbo.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från någon med vilken han varit släkt i rätt uppstigande led eller från sådan anförvants dödsbo.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[2] Senaste lydelse 1968: 206.

3 Förslag till
Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom förordnas i fråga om ärvdabalken[1]
dels att 4 kap. samt 8 kap. 9 § skall upphöra att gälla,
dels att 10 kap. 4 § och 18 kap. 5 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 kap.	
4 §	
Till testamentsvittne må ej tagas den som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten saknar insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen, ej heller testators make eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon *eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom.*	Till testamentsvittne må ej tagas den som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten saknar insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen, ej heller testators make eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon.
Ej må någon tagas till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag som nyss är sagt *eller på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom.* Förordnande att vara testamentsexekutor medför dock ej hinder att vara vittne.	Ej må någon tagas till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag som nyss är sagt. Förordnande att vara testamentsexekutor medför dock ej hinder att vara vittne.

Åberopas testamentsvittne till bevis i rättegång, gäller vad i rättegångsbalken är stadgat om sådant bevis.

18 kap.

5 §

Delägare som var för sin försörjning beroende av den döde äger såsom förskott å sin lott utfå vad för sådant ändamål erfordras, såvitt lotten uppenbarligen förslår och förskottet kan lämnas utan olägenhet för utredningen.

[1] Senaste lydelse av
4 kap. 1 § 1969: 621
8 kap. 9 § ”

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Efterlevande make och oförsörjda barn *eller adoptivbarn* skola städse njuta nödigt underhåll ur boet under tre månader från dödsfallet.	Efterlevande make och oförsörjda barn skola städse njuta nödigt underhåll ur boet under tre månader från dödsfallet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

4 Förslag till
Lag om ändring i jordabalken

Härigenom förordnas, att 9 kap. 8 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse[1]	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
8 §	
Om jordägaren uppsagt arrendeavtalet eller om arrendatorn uppsagt avtalet enligt 3 § och i uppsägningen begärt förlängning av avtalet på ändrade villkor, har arrendatorn rätt till förlängning av avtalet, utom när	
1. arrenderätten är förverkad eller avtalet kan uppsägas enligt 8 kap. 14 § utan att likväl jordägaren uppsagt avtalet att upphöra på någon av dessa grunder,	
2. arrendatorn i annat fall åsidosatt sina förpliktelser i sådan mån att avtalet skäligen icke bör förlängas,	
3. jordägaren gör sannolikt, att han själv, hans make eller avkomling *eller hans adoptivbarn eller dess avkomling* skall bruka arrendestället,	3. jordägaren gör sannolikt, att han själv, hans make eller avkomling skall bruka arrendestället,
4. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället behövs för en mera ändamålsenlig indelning i brukningsenheter, och det ej av särskilda skäl är obilligt mot arrendatorn att arrendeförhållandet upphör,	
5. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället skall användas i enlighet med fastställd stadsplan eller byggnadsplan,	
6. jordägaren i annat fall gör sannolikt, att arrendestället skall användas för annat ändamål än jordbruk, och det ej är obilligt mot arrendatorn att arrendeförhållandet upphör.	
Om jordägarens intresse blir tillgodosett genom att arrendatorn avträder endast en del av arrendestället och avtalet lämpligen kan förlängas såvitt avser arrendestället i övrigt, har arrendatorn utan hinder av första stycket rätt till sådan förlängning.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Lydelse enligt 1970: 994.

5 Förslag till
Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 5 kap. 5 §, 8 kap. 3 och 13 §§ samt 17 kap. 11 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

5 kap.

5 §[1]

Brott som avses i 1—3 §§ må ej åtalas av annan än målsägande. Förtal eller grovt förtal må dock åtalas av åklagare, om målsägande angiver brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Har förtal riktats mot avliden, må åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon *eller av den som på grund av adoption stod i motsvarande förhållande till honom* samt, om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.

Har förtal riktats mot avliden, må åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1—3 §§, att någon genom förgripelse å främmande makts statsöverhuvud som vistas här i riket eller å främmande makts representant här i riket kränkt den främmande makten, må brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som stadgas i första stycket. Åtal får dock ej ske utan förordnande av Konungen eller den Konungen bemyndigat därtill.

8 kap.

3 §

Stjäl någon från dödsbo, vari han är delägare, eller stjäla makar, syskon, föräldrar och barn, *de som på grund av adoption stå i motsvarande förhållande* eller fosterföräldrar och fosterbarn från varandra medan de sammanbo, dömes för b o d r ä k t till böter eller fängelse i högst ett år. För bodräkt dömes ock, om någon stjäl lösöre vari han äger del. Medverka flera till stöld och gäller vad nu är sagt någon av dem, dömes jämväl envar av de övriga för bodräkt, dock ej den som handlat

Stjäl någon från dödsbo, vari han är delägare, eller stjäla makar, syskon, föräldrar och barn eller fosterföräldrar och fosterbarn från varandra medan de sammanbo, dömes för b o d r ä k t till böter eller fängelse i högst ett år. För bodräkt dömes ock, om någon stjäl lösöre vari han äger del. Medverka flera till stöld och gäller vad nu är sagt någon av dem, dömes jämväl envar av de övriga för bodräkt, dock ej den som handlat med uppsåt att tillägna sig det tillgripna.

[1] Senaste lydelse 1970: 225.

Nuvarande lydelse

med uppsåt att tillägna sig det tillgripna.

13 §

Har annat i detta kapitel omförmält brott än grov stöld, rån eller grovt rån förövats mot make eller trolovad till gärningsmannen eller till annan vid brottet medverkande eller mot syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller den som i första svågerlag lika nära är *eller mot den, till vilken gärningsmannen eller annan medverkande på grund av adoption står i motsvarande förhållande,* eller mot fosterföräldrar eller fosterbarn, må åklagare väcka åtal allenast om brottet av målsägande angives till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Föreslagen lydelse

Har annat i detta kapitel omförmält brott än grov stöld, rån eller grovt rån förövats mot make eller trolovad till gärningsmannen eller till annan vid brottet medverkande eller mot syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller den som i första svågerlag lika nära är eller mot fosterföräldrar eller fosterbarn, må åklagare väcka åtal allenast om brottet av målsägande angives till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Vid tillämpning av vad nu sagts skall såsom medverkan anses jämväl häleri och häleriförseelse.

17 kap.

11 §

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, dömes för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst två år.

Den som icke insåg men hade skälig anledning antaga att den andre var brottslig, dömes till böter.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som i första svågerlag är lika nära förenad med den brottslige, *den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom,* fosterföräldrar eller fosterbarn må ej fällas till ansvar enligt denna paragraf.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som i första svågerlag är lika nära förenad med den brottslige, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej fällas till ansvar enligt denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

6 Förslag till
Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 4 kap. 12 och 13 §§, 20 kap. 13 §, 21 kap. 1 § och 36 kap. 3 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
12 §[1]	
De som med varandra äro eller varit gifta eller äro trolovade eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, *eller som på grund av adoption stå i motsvarande förhållande till varandra,* må ej samtidigt sitta som domare i rätten.	De som med varandra äro eller varit gifta eller äro trolovade eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, må ej samtidigt sitta som domare i rätten.
13 §[2]	
Domare vare jävig att handlägga mål:	
1. om han själv är part eller eljest har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada;	
2. om han med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i den släktskap, att den ene är avkomling till den andres syskon eller att de äro syskonbarn, eller i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar, *eller om han på grund av adoption står i motsvarande förhållande till part;*	2. om han med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i den släktskap, att den ene är avkomling till den andres syskon eller att de äro syskonbarn, eller i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar;
3. om han till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 2;	
4. om han eller någon honom närstående, som avses i 2, är förmyndare eller god man för part eller eljest parts ställföreträdare eller är ledamot av styrelsen för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som är part, eller, då kommun eller annan	

[1] Senaste lydelse 1958: 641.
[2] Senaste lydelse 1958: 641.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

sådan menighet är part, är ledamot av nämnd eller styrelse, som handhar förvaltningen av den angelägenhet målet rör;

5. om han eller någon honom närstående, som sägs i 2, till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 4;

6. om han är parts vederdeloman, dock ej om parten sökt sak med honom för att göra honom jävig;

7. om han i annan rätt såsom domare eller befattningshavare fattat beslut, som rör saken, eller hos annan myndighet än domstol eller såsom skiljeman tagit befattning därmed;

8. om han i saken såsom rättegångsombud fört parts talan eller biträtt part eller vittnat eller varit sakkunnig; eller

9. om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i målet.

20 kap.

13 §[3]

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon *eller den som på grund av adoption stod i motsvarande förhållande till honom* samma rätt som målsägande att angiva brottet eller tala därå.

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samma rätt som målsägande att angiva brottet eller tala därå.

Avlider eljest den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada, äge närstående, som nu sagts, samma rätt att angiva brottet eller tala därå, som tillkom den avlidne, om icke av omständigheterna framgår, att denne ej velat angiva eller åtala brottet.

21 kap.

1 §[4]

Den misstänkte äge själv föra sin talan. Är han omyndig, skall rätten, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt, höra den som har vårdnaden om honom; denne äge ock föra talan för den omyndige.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon *eller den som på grund av adoption stod i motsvarande förhållande till honom* föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen.

[3] Senaste lydelse 1958: 641.
[4] Senaste lydelse 1958: 641.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
36 kap.	
3 §[5]	
Den som med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, *eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till part* vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.	Den som med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

Står någon till parts ställföreträdare i sådant förhållande, som nu sagts, äge han ej på grund därav undandraga sig att vittna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp

Härigenom förordnas, att 11 § lagen (1915: 219) om avbetalningsköp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 §[1]	
Handräckning må beviljas endast där utmätningsmannen finner uppenbart, att sådant dröjsmål föreligger med betalningen, som i 2 § första stycket sägs, eller att köparen eljest åsidosatt förpliktelse, vars uppfyllande är av väsentlig betydelse för säljaren.	
Gång- och sängkläder, som äro oundgängligen behövliga för köparen, hans make och oförsörjda barn *eller adoptivbarn,* må icke i något fall återtagas.	Gång- och sängkläder, som äro oundgängligen behövliga för köparen, hans make och oförsörjda barn, må icke i något fall återtagas.

Visar köparen sannolika skäl, att godset blivit sålt till oskäligt högt pris, må handräckning ej heller beviljas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[5] Senaste lydelse 1958: 641.
[1] Senaste lydelse 1953: 152.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §[1]
Utländsk medborgare må ej utan tillstånd för varje särskilt fall här i riket förvärva fast egendom eller inmuta mineralfyndighet eller förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift.	
Vad sålunda är stadgat om utländsk medborgare skall ock tillämpas beträffande utländska bolag, föreningar, andra samfälligheter och stiftelser.	
Tillstånd för utländsk medborgare att förvärva fast egendom må, om skäl mot tillståndet icke föreligger med hänsyn till allmänt intresse eller förvärvarens personliga förhållanden, lämnas av länsstyrelsen	
1. om egendomen förvärvas huvudsakligen för att bereda förvärvaren och hans familj	
a) stadigvarande bo och hemvist samt egendomen är bostadsfastighet, avsedd för en eller ett fåtal familjer, eller tomt, lämpad att bebyggas med ett mindre bostadshus,	
b) bostad för fritidsändamål samt egendomen är lämpad därför,	
2. om egendomen förvärvas för att bereda förvärvaren utkomst genom jordbruk, åt vilket han kan antagas komma att själv ägna sig, samt förvärvaren förut varit svensk medborgare eller sedan två år har hemvist i Sverige,	
3. om egendomen förvärvas för att bereda förvärvaren utkomst genom annan näringsverksamhet, för vilken egendomen prövas behövlig, samt förvärvaren antingen har hemvist i Sverige sedan två år och har fått sådant tillstånd till näringsverksamheten som avses i 5 § lagen den 29 november 1968 (nr 555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket eller har bosättningstillstånd.	
4. om förvärvaren är fångesmannens make eller om förvärvaren eller, när makar förvärva gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, *adoptivbarn,* syskon *eller adoptivbarns* eller syskons avkomling.	4. om förvärvaren är fångesmannens make eller om förvärvaren eller, när makar förvärva gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, syskon eller syskons avkomling.
I övriga fall lämnas tillstånd av Konungen.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Senaste lydelse 1968: 560.

9 Förslag till
Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom förordnas, att 93 § konkurslagen (1921: 225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

93 §

I fall, då det åligger förmyndare att avlägga sådan ed, som omförmäles i 91 §, vare jämväl den omyndige, om han fyllt femton år, pliktig att avlägga eden, så framt förvaltaren eller borgenär det yrkar samt ej sådana särskilda omständigheter föreligga, att anledning till edgången saknas. Är gäldenär gift, åligge samma skyldighet hans make.

Gäldenärs barn *och adoptivbarn* eller, där gäldenären är död, hans stärbhusdelägare, så ock gäldenärens husfolk och tjänare vare, om det kan antagas, att de äga kunskap om boet, pliktige att på yrkande av förvaltaren eller borgenär avlägga ed, som nyss nämnts. Har någon haft egendom, som hör till boet, om händer, vare han pliktig att uppgiva vad han omhänderhaft och med ed fästa uppgiften, så framt förvaltaren eller borgenär det yrkar.

Gäldenärs barn eller, där gäldenären är död, hans stärbhusdelägare, så ock gäldenärens husfolk och tjänare vare, om det kan antagas, att de äga kunskap om boet, pliktige att på yrkande av förvaltaren eller borgenär avlägga ed, som nyss nämnts. Har någon haft egendom, som hör till boet, om händer, vare han pliktig att uppgiva vad han omhänderhaft och med ed fästa uppgiften, så framt förvaltaren eller borgenär det yrkar.

Edgångsyrkande, som ovan i denna paragraf avses, skall göras hos konkursdomaren. Har sådant yrkande framställts, kalle konkursdomaren den, av vilken edgång äskas, att infinna sig inför konkursdomaren å tid och ställe, som av honom bestämmas; underrätte ock därom rättens ombudsman och förvaltaren samt, där edgångsyrkandet framställts av borgenär, denne. Medgives yrkandet, varde, om det kan ske, edgången genast fullgjord; kan det ej ske vid tillfället, meddele konkursdomaren beslut om tid och ställe, då eden skall inför honom avläggas. Medgives ej yrkandet, varde frågan om edgång skall äga rum hänskjuten till rätten; och vare, där rätten bifaller edgångsyrkandet, om edgångens fullgörande inför konkursdomaren lag, som nyss sagts. Bestämmelserna i 92 § andra stycket skola i fall, varom här är fråga, äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1925: 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1925: 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 §[1]

Den som med nyttjanderätt för brukande eller bostadsändamål innehar annan tillhörig mark vare berättigad att i den ordning denna lag stadgar tillösa sig marken under förutsättning:

dels att marken är upplåten för nyttjanderättshavarens livstid eller vid annan upplåtelse, då ansökan om utövande av lösningsrätt göres, mer än tio år i följd innehafts av annan än ägaren eller ock den tid, marken innehafts av annan än ägaren, tillsammans med den tid, som återstår enligt gällande avtal om nyttjanderätt till marken, uppgår till mer än tio år;

dels att marken sedan den 1 januari 1928 varit bebyggd med nyttjanderättshavare tillhörigt boningshus, som under samma tid utgjort stadigvarande bostad åt honom och hans familj;

och dels att minst en fjärdedel av det värde, marken med därå befintliga byggnader äger, belöper på nyttjanderättshavarens byggnader.

Avlider nyttjanderättshavare utan att hava utövat honom enligt föregående stycke tillkommande lösningsrätt och skall enligt nyttjanderättsavtalet nyttjanderätten upphöra till följd av dödsfallet, äge dock efterlevande make, bröstarvinge *eller adoptivbarn* utöva lösningsrätten; och skall beträffande sådan efterlevande i tillämpliga delar gälla vad i denna lag sägs om nyttjanderättshavare, där ej annorlunda är särskilt stadgat.

Avlider nyttjanderättshavare utan att hava utövat honom enligt föregående stycke tillkommande lösningsrätt och skall enligt nyttjanderättsavtalet nyttjanderätten upphöra till följd av dödsfallet, äge dock efterlevande make *eller* bröstarvinge utöva lösningsrätten; och skall beträffande sådan efterlevande i tillämpliga delar gälla vad i denna lag sägs om nyttjanderättshavare, där ej annorlunda är särskilt stadgat.

Ändå att avtal om nyttjanderätt till marken icke visas föreligga, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning; och skall i sådant fall å innehavaren av marken tillämpas vad i denna lag sägs om nyttjanderättshavare.

Vid uppskattning av värde, som i första stycket sägs, skall ej medräknas värdet av förbättring, vilken marken vunnit genom arbete eller kostnad, som nyttjanderättshavaren eller föregående nyttjanderättshavare, vars rätt övergått å denne, nedlagt å marken utöver vad honom ålegat enligt vad vid upplåtelsen avtalats eller uppenbarligen varit förutsatt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Senaste lydelse 1967: 756.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1927: 77) om försäkringsavtal

Härigenom förordnas, att 104 och 105 §§ lagen (1927: 77) om försäkringsavtal skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

104 §[1]

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Har försäkringstagaren efterlämnat make, bröstarvinge, *adoptivbarn eller dess bröstarvinge,* skall, där förordnandet hade kunnat av försäkringstagaren återkallas, försäkringsbeloppet, så vitt fråga är om efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt enligt 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken, rätt till vederlag eller laglott, behandlas så som om beloppet tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

Har försäkringstagaren efterlämnat make *eller* bröstarvinge, skall, där förordnandet hade kunnat av försäkringstagaren återkallas, försäkringsbeloppet, så vitt fråga är om efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt enligt 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken, rätt till vederlag eller laglott, behandlas så som om beloppet tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

I fråga om tjänstegrupplivförsäkring skall andra stycket ej tillämpas på belopp som på grund av försäkringen tillfaller make eller med hustru likställd kvinna eller bröstarvinge.

Huru efter försäkringstagarens död hans borgenärer i visst fall äga hålla sig till försäkringsbeloppet, stadgas i andra stycket av 116 §.

105 §

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttagas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var omgift, förordnandet gälla till förmån för den, med vilken han då levde i äktenskap.

Äro försäkringstagarens barn insatta som förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge, *adoptivbarn eller dess bröstarvinge* och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Äro försäkringstagarens barn insatta som förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

[1] Senaste lydelse 1969: 615.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fall då försäkringstagaren avlidit dessförinnan.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap

Härigenom förordnas, att i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap skall införas en ny paragraf, 13 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

13 a §

Bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets fader eller moder förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap gäller i fråga om adoptivbarn endast om barnet också är adoptivfaderns eller adoptivmoderns barn i eller utom äktenskap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas, att 4, 15, 21 och 22 §§ lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

4 §

Från försäkringen undantages arbetstagare som är gift med arbetsgivaren.

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida arbetstagaren ej är placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring. *Med släktskap likställes adoptivförhållande.*

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida arbetstagaren ej är placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring.

Utföres arbetet för två eller flera arbetsgivares gemensamma räkning, skall vad i första och andra styckena är stadgat om undantag från försäkringen icke äga tillämpning, med mindre förutsättningarna därför äro uppfyllda i förhållande till envar av arbetsgivarna.

15 §[2]

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall sjukpenning minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, *adoptivbarn* eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

21 §[3]

Varje barn till den avlidne äger till och med den månad, under vilken det fyller nitton år, uppbära livränta med belopp, som motsvarar en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Är barnet efter sagda tidpunkt till följd av

Varje barn till den avlidne äger till och med den månad, under vilken det fyller nitton år, uppbära livränta med belopp, som motsvarar en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Är barnet efter sagda tidpunkt till följd av

[1] Lagen omtryckt 1962: 408.
[2] Senaste lydelse 1970: 142.
[3] Senaste lydelse 1967: 916.

Nuvarande lydelse

sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, skall livräntan utgå, så länge anledningen till den bristande försörjningsförmågan fortfar, dock längst till och med den månad, under vilken barnet fyller tjuguett år. *Till barn, som var adopterat av annan än den avlidnes make, skall livränta dock ej utgivas. Ej heller skall livränta* utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Adoptivbarn äger samma rätt till livränta som eget barn.

Var den avlidne gift, skall med eget barn likställas jämväl makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap *eller adoptivbarn,* såvida barnet stod under makens vårdnad; dock skall livränta till barn som nu nämnts ej utgå efter kvinna, med mindre barnet genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll.

Föreslagen lydelse

sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, skall livräntan utgå, så länge anledningen till den bristande försörjningsförmågan fortfar, dock längst till och med den månad, under vilken barnet fyller tjuguett år. *Livränta skall dock ej* utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Var den avlidne gift, skall med eget barn likställas jämväl makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, såvida barnet stod under makens vårdnad; dock skall livränta till barn som nu nämnts ej utgå efter kvinna, med mindre barnet genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll.

22 §

Kommer den avlidnes fader, moder *eller adoptant* att till följd av dödsfallet sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock högst motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. *Livränta skall dock ej utgivas till den avlidnes fader eller moder, därest den avlidne var adopterad av annan än faderns eller moderns make.*

Kommer den avlidnes fader *eller* moder att till följd av dödsfallet sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock högst motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

14 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1957: 390) om fiskearrenden

Härigenom förordnas, att 5 § lagen (1957: 390) om fiskearrenden[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse[2]	*Föreslagen lydelse*
5 §	
Om fastighetens ägare uppsagt arrendeavtalet eller om arrendatorn uppsagt avtalet enligt 4 § och i uppsägningen begärt förlängning av avtalet på ändrade villkor, har arrendatorn rätt till förlängning av avtalet, utom när	
1. arrenderätten är förverkad utan att likväl fastighetens ägare uppsagt avtalet att upphöra på grund härav,	
2. arrendatorn i annat fall åsidosatt sina förpliktelser i sådan mån att arrendeavtalet icke bör förlängas,	
3. fastighetens ägare gör sannolikt, att han själv, hans make eller avkomling *eller hans adoptivbarn eller dess avkomling* skall bruka fisket,	3. fastighetens ägare gör sannolikt, att han själv, hans make eller avkomling skall bruka fisket,
4. fastighetens ägare i annat fall har befogad anledning att upplösa arrendeförhållandet.	
I fråga om förlängning av arrendeavtal äga 9 kap. 8 § andra stycket och 9—13 §§ jordabalken motsvarande tillämpning.	
Första och andra styckena gälla ej, om arrendeavtalet icke träffats för viss tid eller om arrendeförhållandet upphör på den grund att arrenderätten är förverkad.	
Förbehåll att arrenderätten icke skall vara förenad med rätt till förlängning gäller mot arrendatorn, om det godkänts av arrendenämnden.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

15 Förslag till
Lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959: 83)

Härigenom förordnas, att 7 § allmänna tjänstepliktslagen (1959: 83) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
Vad i 5 och 6 §§ stadgas gäller ej	
a) där anställningen är av endast tillfällig natur;	

[1] Lagen omtryckt 1970: 1018.
[2] Lydelse enligt 1970: 1018.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
b) där ej arbetstagaren fyllt eller under kalenderåret fyller sexton år eller där han före kalenderårets början fyllt sjuttio år; eller	
c) där parterna i ett anställningsförhållande äro makar eller där ena parten eller hans make är den andra partens avkomling eller *adoptiv-*, styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller ock syskon, halvsyskon, *adoptiv-* eller fostersyskon.	c) där parterna i ett anställningsförhållande äro makar eller där ena parten eller hans make är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller ock syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

16 Förslag till
Lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97)

Härigenom förordnas, att 97 § barnavårdslagen (1960: 97) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	97 §
Vad i denna lag stadgas angående föräldrar skall i fråga om adoptivbarn gälla adoptanten eller, om make adopterat andre makens barn, båda makarna.	

Tillkommer vårdnaden om underårig endast den ena av föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, skall vad i 3, 4 och 6 kap. är stadgat med avseende på föräldrarna gälla om den som har vårdnaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

17 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom förordnas, att 59 § lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
59 §	
Brott som avses i denna lag må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej angives till åtal av målsägande.	
Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon *eller den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till upphovsmannen.*	Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av *upphovsmannens* efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.
Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

18 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas, att 8 kap. 5 § och 20 kap. 2 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
5 §	
Rätt till folkpension i form av barnpension tillkommer barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit och som icke fyllt sexton år.	
Rätt till barnpension föreligger ej, *om barnet är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make, och ej heller* för barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess under-	Rätt till barnpension föreligger ej för barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
håll utgiva visst belopp en gång för alla.	
20 kap.	
2 §	
Adoptivbarn likställes i denna lag med eget barn. Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.	Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

19 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, *adoptivbarn,* barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och varå verkställighet kan vinnas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs. Detsamma skall gälla sådan i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant i någon av	Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och varå verkställighet kan vinnas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs. Detsamma skall gälla sådan i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant i någon av

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
dessa stater av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.	dessa stater av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Är genom dom eller beslut här i riket bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt, att underhållsskyldighet ej föreligger, kan verkställighet i strid häremot ej påfordras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

20 Förslag till
Lag om ändring i namnlagen (1963: 521)

Härigenom förordnas, att 3 och 13 §§ namnlagen (1963: 521) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 §
Den som antages till adoptivbarn förvärvar därigenom adoptantens eller, om han adopteras av makar, adoptivfaderns släktnamn, såframt ej rätten tillåter, att han behåller det släktnamn han hade före adoptionen. Har adoptivbarn behållit sitt tidigare släktnamn, må barnet senare genom anmälan hos pastor antaga det släktnamn, som barnet enligt vad nyss sagts ägt förvärva genom adoptionen.	
Barn, som adopterats av makar och som ej fyllt aderton år, må genom anmälan hos pastor antaga det släktnamn adoptivmodern hade som ogift, såframt rätten funnit namnbytet vara förenligt med barnets bästa. Av makar adopterat barn som fyllt aderton år må, om särskilda skäl äro därtill, efter ansökan hos namnmyndigheten erhålla släktnamn som nu sagts.	
	Bestämmelserna i första och andra styckena om den som adopteras av makar äga motsvarande tillämpning då make adopterar andre makens barn.
	Barn som adopterats av kvinna må, om adoptivmodern förvärvat sitt släktnamn genom vigsel eller anmälan som avses i 6 § andra stycket, genom anmälan hos pastor antaga det släktnamn adoptivmodern hade som ogift. Detta gäller dock ej om kvinnan vid adoptionen var gift med barnets fader eller adoptivfader eller om barnet efter adoptionen adopterats av hennes make.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Adoptivbarn som förvärvat adoptants släktnamn må framför detta bära det släktnamn barnet hade före adoptionen. Har adoptivbarnet behållit sitt tidigare släktnamn, må barnet framför detta bära det namn, som barnet enligt första stycket ägt förvärva genom adoptionen. Anmälan om tilläggsnamn som nu sagts må göras hos pastor.

13 §

Förvärva makar släktnamn, tillkommer namnet jämväl makarnas barn *och adoptivbarn,* som hava makarnas namn, stå under makarnas vårdnad och icke fyllt aderton år. Förvärvar någon eljest släktnamn efter ansökan hos namnmyndigheten eller genom annan anmälan hos pastor än som avses i 6 och 7 §§, tillkommer namnet jämväl hans barn *och adoptivbarn,* som hava hans namn och icke fyllt aderton år, såvida han ensam har vårdnaden.

Har någon efter ansökan förvärvat nytt släktnamn, må hans barn *eller adoptivbarn,* som ej enligt första stycket förvärvat samma namn, så ock dess avkomling med hans samtycke genom anmälan hos pastor antaga namnet. Har namnet förvärvats av makar, erfordras samtycke av dem båda.

Förvärva makar släktnamn, tillkommer namnet jämväl makarnas barn, som hava makarnas namn, stå under makarnas vårdnad och icke fyllt aderton år. Förvärvar någon eljest släktnamn efter ansökan hos namnmyndigheten eller genom annan anmälan hos pastor än som avses i 6 och 7 §§, tillkommer namnet jämväl hans barn, som hava hans namn och icke fyllt aderton år, såvida han ensam har vårdnaden.

Har någon efter ansökan förvärvat nytt släktnamn, må hans barn, som ej enligt första stycket förvärvat samma namn, så ock dess avkomling med hans samtycke genom anmälan hos pastor antaga namnet. Har namnet förvärvats av makar, erfordras samtycke av dem båda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

21 Förslag till

Lag om ändring i jordförvärvslagen (1965: 290)

Härigenom förordnas, att 1 § jordförvärvslagen (1965: 290) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 §[1]

Fast egendom, som är taxerad såsom jordbruksfastighet, må ej utan tillstånd av lantbruksnämnd förvärvas genom

[1] Senaste lydelse 1971: 558.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

köp, byte eller gåva;
tillskott till bolag eller förening;
utdelning eller skifte från bolag eller förening;
fusion enligt 175 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

Förvärvstillstånd fordras dock ej

1. om egendomen förvärvas från staten;

2. om staten, landstingskommun, kommun eller kommunalförbund är förvärvare;

3. om egendomen enligt medgivande av Konungen förvärvas för kyrkligt ändamål eller fånget prövats enligt lagen (1970: 939) om förvaltning av kyrklig jord;

4. om egendomen förvärvas av kreditinrättning vilken enligt lag eller enligt reglemente eller bolagsordning, som Konungen fastställt, är skyldig att åter avyttra densamma;

5. om förvärvaren är fångesmannens make och ej heller om förvärvaren eller, när makar förvärva gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, *adoptivbarn,* syskon *eller adoptivbarns* eller syskons avkomling, allt under förutsättning att fångesmannen ej är skyldig att avyttra egendomen enligt 12 § eller enligt 7 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag;

5. om förvärvaren är fångesmannens make och ej heller om förvärvaren eller, när makar förvärva gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, syskon eller syskons avkomling, allt under förutsättning att fångesmannen ej är skyldig att avyttra egendomen enligt 12 § eller enligt 7 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag;

6. om fånget skall prövas enligt 1, 2 eller 4 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag;

7. om förvärvet sker genom inrop på exekutiv auktion;

8. om egendomen ingår i stadsplan eller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk;

9. om egendomen utgör fastighet som genom avstyckning bildats för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk och ej därefter undergått taxering;

10. om andel i fastighet förvärvas av någon som redan äger till samma taxeringsenhet hörande andel i fastigheten och ej enligt 12 § är skyldig att avyttra sistnämnda andel;

11. om egendomen utgör fideikommiss eller ingår i fideikommissbo under avveckling och förvärvet sker genom tillskott i samband med teckning av aktier.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om förvärv som skett dessförinnan.

22 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966: 680) om ändring av vissa underhållsbidrag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1966: 680) om ändring av vissa underhållsbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Är någon skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet på särskilda tider utge bidrag i svenskt mynt till make, förutvarande make, barn, *adoptivbarn,* makes barn, *makes adoptivbarn,* fader, moder *eller adoptant,* ändras bidragets belopp enligt denna lag med hänsyn till penningvärdets förändring.	Är någon skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet på särskilda tider utge bidrag i svenskt mynt till make, förutvarande make, barn, makes barn, fader *eller* moder, ändras bidragets belopp enligt denna lag med hänsyn till penningvärdets förändring.

Lagen äger ej tillämpning, om dom eller avtal varigenom bidraget bestämts innehåller föreskrift om att bidraget skall vid ändring i penningvärdet eller den bidragspliktiges inkomster utgå med ändrat belopp enligt grunder som anges i domen eller avtalet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

23 Förslag till

Lag om ändring i förköpslagen (1967: 868)

Härigenom förordnas, att 3 § förköpslagen (1967: 868) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Förköpsrätt får ej utövas, om	
1. den sålda fastigheten eller, när försäljningen avser flera fastigheter, varje fastighet har en ägovidd som understiger 3 000 kvadratmeter och ett värde som är lägre än 200 000 kronor,	
2. staten är säljare,	
3. staten eller landstingskommun är köpare,	
4. köparen är säljarens make och ej heller om köparen eller, när makar förvärvar gemensamt, en-	4. köparen är säljarens make och ej heller om köparen eller, när makar förvärvar gemensamt,

[1] Senaste lydelse 1970: 1021.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
dera av dem är säljarens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, *adoptivbarn,* syskon eller *adoptivbarns eller* syskons avkomling,	endera av dem är säljarens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, syskon eller syskons avkomling.

5. försäljningen sker på exekutiv auktion,

6. försäljningen avser endast andel av fastighet samt köparen redan äger annan andel i fastigheten och denna andel förvärvats på annat sätt än genom gåva.

Första stycket 1 äger motsvarande tillämpning, om försäljningen avser del av fastighet. Frågan huruvida förköpsrätt får utövas skall därvid bedömas som om köpet avsett den odelade fastigheten. Sökes lagfart innan förköpsrätt utövas, bedömes frågan i stället med hänsyn till delen, om denna är utbruten, eller, när försäljningen avser område av fastighet, fastighetsbildningsbeslut meddelats.

Som värde gäller taxeringsvärdet på fastigheten eller den taxeringsenhet, i vilken fastigheten ingår, året före det år då försäljningen skedde. Sökes lagfart innan förköpsrätt utövas, gäller i stället taxeringsvärdet året före det år då lagfart sökes eller, om särskilt taxeringsvärde icke finns för det året, det värde som lägges till grund för bestämmandet av stämpelskatten.

Förköp i strid med bestämmelserna i denna paragraf är utan verkan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om försäljning som skett dessförinnan.

24 Förslag till

Lag om ändring i rennäringslagen (1971: 437)

Härigenom förordnas, att 1 § rennäringslagen (1971: 437) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §
Rätt att enligt denna lag begagna mark och vatten till underhåll för sig och sina renar (renskötselrätt) har den som är av samisk härkomst, om hans fader eller moder eller någon av hans far- eller morföräldrar haft renskötsel som stadigvarande yrke.	
Adoptivbarns och dess barns rätt till renskötsel bedömes efter adoptantens härkomst samt dennes och hans föräldrars befattning med renskötsel.	

Om särskilda skäl föreligger, kan länsstyrelsen medge person med samisk härkomst renskötselrätt, även i annat fall än som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

25 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att 65 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
65 §[1]	
Fråga, huruvida skattskyldig haft barn eller icke eller om barn är att räkna såsom hemmavarande eller icke, liksom ock fråga om barns ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året näst före taxeringsåret. Med barn avses jämväl styvbarn, *adopterat barn* och fosterbarn. Barn, som bor hos sina föräldrar, skall, såvitt avser föräldrarnas rätt till avdrag enligt 46 § 2 mom. första stycket vid 3) och 46 § 3 mom., anses som hemmavarande endast hos den ena av dem.	Fråga, huruvida skattskyldig haft barn eller icke eller om barn är att räkna såsom hemmavarande eller icke, liksom ock fråga om barns ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året näst före taxeringsåret. Med barn avses jämväl styvbarn och fosterbarn. Barn, som bor hos sina föräldrar, skall, såvitt avser föräldrarnas rätt till avdrag enligt 46 § 2 mom. första stycket vid 3) och 46 § 3 mom., anses som hemmavarande endast hos den ena av dem.

I fråga om skattskyldig, som ingått äktenskap under beskattningsåret, skola de bestämmelser som avse gift skattskyldig, om ej annat följer av vad som stadgas i sista stycket, äga tillämpning först vid taxering för det därpå följande beskattningsåret.

Bestämmelser som avse gift skattskyldig skola i fråga om makar, som levt tillsammans, tillämpas jämväl under det beskattningsår, varunder make avlidit. Skattskyldig vars make avlidit före den 1 juli året näst före taxeringsåret är dock berättigad till avdrag enligt 46 § 3 mom. fjärde stycket.

Har eljest under beskattningsåret ändring inträtt i förhållande, som har betydelse för tillämpning av bestämmelserna angående taxering av gift skattskyldig, skall det förhållande, som rått under större delen av beskattningsåret, vara bestämmande för taxeringen.

Bestämmelser i denna lag om gift skattskyldig skola äga tillämpning jämväl i fråga om dem som, utan att vara gifta, leva tillsammans, om de tidigare varit förenade i äktenskap eller gemensamt hava eller hava haft barn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Senaste lydelse 1970: 162.

26 Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom förordnas, att 28 § förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	28 §[1]
Till klass I hänföras efterlevande make, barn, avkomling till barn, make till barn och efterlevande make till avlidet barn.	Till klass I hänföras efterlevande make, barn, avkomling till barn, make till barn och efterlevande make till avlidet barn. *Detta gäller även om barnet eller avkomlingen till följd av adoption förlorat sin arvsrätt efter arvlåtaren.*

Såsom skattefritt avdragas från lott som tillkommer den avlidnes efterlevande make 30 000 kronor, från vad som tillkommer annan i klass I 15 000 kronor och från lott, som beskattas enligt klass II eller klass III, 3 000 kronor. Har barn eller avkomling till avlidet barn vid skattskyldighetens inträde ej fyllt 20 år, avdragas ytterligare 3 000 kronor för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess sagda ålder uppnås.

Med make jämställes den som vid tiden för dödsfallet sammanlevde med den avlidne, om de sammanlevande tidigare varit gifta med varandra eller gemensamt ha eller ha haft barn. Motsvarande gäller, i förhållande till den avlidnes barn, beträffande den som sammanlevt med barnet. Styvbarns-, *fosterbarns- och adoptivförhållande* räknas lika med skyldskap. Med fosterbarn avses barn, som före fyllda 16 år stadigvarande vistats i den avlidnes hem och därvid erhållit vård och fostran som eget barn.	Med make jämställes den som vid tiden för dödsfallet sammanlevde med den avlidne, om de sammanlevande tidigare varit gifta med varandra eller gemensamt ha eller ha haft barn. Motsvarande gäller, i förhållande till den avlidnes barn, beträffande den som sammanlevt med barnet. Styvbarns- *och fosterbarnsförhållande* räknas lika med skyldskap. Med fosterbarn avses barn, som före fyllda 16 år stadigvarande vistats i den avlidnes hem och därvid erhållit vård och fostran som eget barn.

Högre avdrag än enligt andra stycket får ej åtnjutas i fråga om vad som erhålles från samme arvlåtare eller testator, även om det erhålles vid skilda tillfällen.

Till klass II hänföres annan arvinge eller testamentstagare än sådan som avses i klass I eller III.

Till klass III hänföras

kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushåll-

[1] Senaste lydelse 1970: 174.

ningssällskap med stadgar som fastställts av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;

registrerad understödsförening;

sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §.

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Från skattelott medgives icke avdrag enligt andra stycket.

Vad som återstår, sedan avdrag enligt andra stycket gjorts, utgör skattepliktig lott. Denna skall jämnas till närmast lägre hundratal kronor. Om öretal uppkommer vid beräkning av skatten, skall skatten jämnas nedåt till närmast hela krontal.

Skatten beräknas enligt följande skalor.

— —

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1972.

27 Förslag till

Lag om ändring i familjebidragsförordningen (1946: 99)

Härigenom förordnas, att 1 a och 3 §§ samt 14 § 3 mom. familjebidragsförordningen (1946: 99)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 a §[2]	
Vad i följande paragrafer med undantag av 20 § stadgas om värnpliktig skall gälla jämväl civilförsvarspliktig, å vilken förordningen är tillämplig enligt 1 §.	
Vid tillämpning av förordningen inom civilförsvaret skall iakttagas	
att familjebidrag må utgå endast till den som utbildas vid heltidskurs eller i omedelbar anslutning till sådan kurs deltager i övning	
att vad i förordningen sägs om värnpliktigs hustru, hustrus barn *och adoptivbarn* samt frånskilda hustru skall gälla civilförsvarspliktigs make, makes barn och *adoptivbarn samt* frånskilda make,	att vad i förordningen sägs om värnpliktigs hustru, hustrus barn samt frånskilda hustru skall gälla civilförsvarspliktigs make, makes barn och frånskilda make,

[1] Förordningen omtryckt 1960: 152.
[2] Senaste lydelse 1966: 424.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

att vad som stadgas om värnpliktigs första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd) skall, beträffande civilförsvarspliktig som icke är i civilförsvaret inskriven värnpliktig, avse civilförsvarstjänstgöring som fullgöres tidigare än under det kalenderår, under vilket han uppnår tjugutre års ålder,

samt att tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen skall motsvaras av tjänstgöring jämlikt 12 § 2 mom. och 3 mom. första stycket civilförsvarslagen.

I fråga om den vapenfria tjänsten tillämpas förordningens bestämmelser om värnpliktig och om tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen på vapenfri tjänstepliktig och på tjänstgöring enligt 5 § första stycket lagen om vapenfri tjänst. Bestämmelserna i 20 § förordningen gälla icke.

3 §

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn *och adoptivbarn* under sexton år, som stå under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn *och adoptivbarn* i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar *och adoptant*, hans hustrus barn *och adoptivbarn* samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels att* antingen den värnpliktige före tjänstgöringens början i väsentlig mån bidrog till vederbörandes underhåll eller det eljest kan antagas, att han skulle hava i väsentlig mån bidragit till underhållet, om tjänstgöringen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn *eller adoptivbarn* under sexton år samt, därest han därjämte sammanlever med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn under sexton år, som stå under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru *och* barn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar, hans hustrus barn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande, och *dels* att antingen den värnpliktige före tjänstgöringens början i väsentlig mån bidrog till vederbörandes underhåll eller det eljest kan antagas, att han skulle hava i väsentlig mån bidragit till underhållet, om tjänstgöringen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn under sexton år samt, därest han därjämte sammanlever med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Annan den värnpliktiges anhörig än i a) och b) härovan sägs samt husföreståndarinna i andra fall än som avses i c) må, när synnerliga skäl därtill äro, efter särskilt medgivande enligt vad i 39 § stadgas jämställas med familjemedlem.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	
3 mom. Bidrag må icke utgå till avlönande av den värnpliktiges hustru eller hans barn *eller adoptivbarn* under sexton år. Huruvida näringsbidrag må avse avlönande av annan den värnpliktige närstående än nu sagts skall bero på prövning i varje särskilt fall.	*3 mom.* Bidrag må icke utgå till avlönande av den värnpliktiges hustru eller hans barn under sexton år. Huruvida näringsbidrag må avse avlönande av annan den värnpliktige närstående än nu sagts skall bero på prövning i varje särskilt fall.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

28 Förslag till

Lag om ändring i militärersättningsförordningen (1950: 261)

Härigenom förordnas, att 7 § 3 och 4 mom. militärersättningsförordningen (1950: 261)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
3 mom.[2] Varje barn till den avlidne äger till och med den månad, under vilken det fyller nitton år, uppbära livränta med belopp, som motsvarar en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Är barnet efter sagda tidpunkt till följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, skall livräntan utgå, så länge anledningen till den bristande försörjningsförmågan fortfar, dock längst till och med den månad, under vilken barnet fyller tjuguett år. *Till barn, som var adopterat av annan än den avlidnes make, skall livränta dock ej utgivas. Ej heller skall livränta* utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.	*3 mom.* Varje barn till den avlidne äger till och med den månad, under vilken det fyller nitton år, uppbära livränta med belopp, som motsvarar en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Är barnet efter sagda tidpunkt till följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, skall livräntan utgå, så länge anledningen till den bristande försörjningsförmågan fortfar, dock längst till och med den månad, under vilken barnet fyller tjuguett år. *Livränta skall dock ej* utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal som är bindande för barnet åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.
Adoptivbarn äger samma rätt till livränta som eget barn.	

[1] Förordningen omtryckt 1954: 460.
[2] Senaste lydelse 1967: 918.

Nuvarande lydelse

Var den avlidne gift, skall med eget barn likställas jämväl makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap *eller adoptivbarn,* såvida barnet stod under makens vårdnad; dock skall livränta till barn som nu nämnts ej utgå efter kvinna, med mindre barnet genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll.

4 mom.[3] Kommer den avlidnes fader, moder *eller adoptant* att till följd av dödsfallet sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock högst motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. *Livränta skall dock ej utgivas till den avlidnes fader eller moder, därest den avlidne var adopterad av annan än faderns eller moderns make.*

Föreslagen lydelse

Var den avlidne gift, skall med eget barn likställas jämväl makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, såvida barnet stod under makens vårdnad; dock skall livränta till barn som nu nämnts ej utgå efter kvinna, med mindre barnet genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll.

4 mom. Kommer den avlidnes fader *eller* moder att till följd av dödsfallet sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock högst motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

29 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp

Härigenom förordnas, att 36 § lagen (1956: 2) om socialhjälp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

36 §

För socialhjälp, som enligt 12 § lämnats åt barn under 16 år, må ersättning uttagas av barnets fader eller moder *eller, då fråga är om adoptivbarn, av adoptanten. Har make adopterat andra makens barn, åligger ersättningsskyldigheten båda makarna.*

Föreslagen lydelse

36 §

För socialhjälp, som enligt 12 § lämnats åt barn under 16 år, må ersättning uttagas av barnets fader eller moder.

[3] Senaste lydelse 1959: 587.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Ersättning enligt denna paragraf må icke uttagas av fader eller moder till barn utom äktenskap, vilken enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Har någon, som enligt dom eller avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn *eller adoptivbarn* under 16 år, försummat att fullgöra denna plikt och har socialhjälp till följd härav måst lämnas åt barnet, föreligger ej ersättningsskyldighet för den av föräldrarna *eller adoptivföräldrarna*, som icke gjort sig skyldig till försummelse av sin underhållsskyldighet.

Har någon, som enligt dom eller avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn under 16 år, försummat att fullgöra denna plikt och har socialhjälp till följd härav måst lämnas åt barnet, föreligger ej ersättningsskyldighet för den av föräldrarna, som icke gjort sig skyldig till försummelse av sin underhållsskyldighet.

Vad i 35 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

30 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

4 §[1]

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till den, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, *adoptivbarn* eller fosterbarn under tio år, skall för tid då han är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till den, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då han är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Senaste lydelse 1970: 143.

31 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1956: 629 om erkända arbetslöshetskassor

Härigenom förordnas, att 19 § förordningen (1956: 629)[1] om erkända arbetslöshetskassor skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §	
Barntillägg utgår till medlem, som själv har barn, *adoptivbarn* eller fosterbarn eller vars make har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap *eller adoptivbarn,* under förutsättning att barnet är under 16 år och kyrkoskrivet hos medlemmen. Därest medlemmen är underhållsskyldig mot eget eller andra makens barn *eller adoptivbarn* under 16 år och på sätt tillsynsmyndigheten föreskriver styrker att underhållsskyldigheten fullgöres, utgår barntillägg, ehuru barnet ej är kyrkoskrivet hos honom.	Barntillägg utgår till medlem, som själv har barn eller fosterbarn eller vars make har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, under förutsättning att barnet är under 16 år och kyrkoskrivet hos medlemmen. Därest medlemmen är underhållsskyldig mot eget eller andra makens barn under 16 år och på sätt tillsynsmyndigheten föreskriver styrker att underhållsskyldigheten fullgöres, utgår barntillägg, ehuru barnet ej är kyrkoskrivet hos honom.
Äro medlemmar, som sammanbo, samtidigt arbetslösa och berättigade till barntillägg för samma barn, skall tillägg endast utgå till fadern *(adoptivfadern,* fosterfadern), om han är en av de berättigade, och eljest endast till modern *(adoptivmodern,* fostermodern).	Äro medlemmar, som sammanbo, samtidigt arbetslösa och berättigade till barntillägg för samma barn, skall tillägg endast utgå till fadern (fosterfadern), om han är en av de berättigade, och eljest endast till modern (fostermodern).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Förordningen omtryckt 1964: 495.

32 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964: 47) om krigshjälp

Härigenom förordnas, att 9 § lagen (1964: 47) om krigshjälp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	
Den, som vid ansökan om krigshjälp medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig eller vilseledande uppgift rörande hjälpbehovet eller orsaken till detta, är ersättningsskyldig för krigshjälp som utgivits på grund av sådan uppgift.	
Konungen förordnar med riksdagen om ersättningsskyldighet för krigshjälp enligt 2 § första stycket	
a) för hjälptagare, där denne kommer i åtnjutande av annan social förmån för samma tid som krigshjälpen avser;	
b) för underhållsskyldig, där krigshjälpen utgivits till hans make eller till hans barn *eller adoptivbarn* under sexton år, för tillgodoseende av hjälpbehov, vilket icke skulle ha förelegat därest han fullgjort sin underhållsskyldighet.	b) för underhållsskyldig, där krigshjälpen utgivits till hans make eller till hans barn under sexton år, för tillgodoseende av hjälpbehov, vilket icke skulle ha förelegat därest han fullgjort sin underhållsskyldighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

33 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1964: 143) om bidragsförskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Tillkommer vårdnaden om barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, endast en av föräldrarna eller står barnet icke under föräldrarnas vårdnad, utgår enligt vad nedan stadgas av allmänna medel bidragsförskott till barnet i förhållande till fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet.	
Utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, må bidragsförskott utgå, därest vårdnadshavaren är svensk medborgare och bosatt i riket.	
Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, benämnes i denna lag underhållsskyldig.	

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
I fråga om adoptivbarn avses i denna lag med barnets föräldrar adoptanten. Är barn adopterat av makar eller har ena maken adopterat den andres barn, anses barnet såsom deras gemensamma.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

34 Förslag till

Lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402)

Härigenom förordnas, att 26 § studiehjälpsreglementet (1964: 402)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	
Vad i detta reglemente är stadgat om föräldrar avser dels fader och moder som ha vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt tjugo år, senast haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med vårdnadshavare som nu sagts. I fråga om fosterbarn *eller adoptivbarn* gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna *eller adoptivföräldrarna.*	Vad i detta reglemente är stadgat om föräldrar avser dels fader och moder som ha vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt tjugo år, senast haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med vårdnadshavare som nu sagts. I fråga om fosterbarn gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna.

Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, skall vid prövning av fråga om barnets rätt till studiehjälp andra makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för inkomst och förmögenhet hos den av barnets föräldrar som är skild från vårdnaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

[1] Reglementet omtryckt 1970: 267.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 8 oktober 1971.

Närvarande: Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMKVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, FELDT.

Statsrådet Lidbom anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lagstiftning angående ändringar i föräldrabalken m. m.* och anför.

1 Inledning

Genom ändringar i adoptionslagstiftningen som har genomförts under år 1970 (SFS 1970: 840—842) har adoptivbarn så långt detta är möjligt blivit jämställda med andra barn i familjerättsligt hänseende. Sålunda har reglerna för s. k. stark adoption gjorts tillämpliga fr. o. m. den 1 juli 1971 på kvarstående äldre s. k. svaga adoptioner. Reglerna om hävande av adoptivförhållande har slopats och det har blivit möjligt att adoptera adoptivbarn. De olikheter i fråga om biologiska barns och adoptivbarns rättsställning som härefter står kvar är betingade uteslutande av att vissa rättsregler enligt sakens natur inte tar sikte på adoptivförhållanden, eftersom de bygger direkt på den biologiska släktskapen. Som exempel kan nämnas börds- och faderskapsreglerna i 1—3 kap. föräldrabalken.

I prop. 1970: 186 s. 52 med förslag till de nyss berörda ändringarna i adoptionslagstiftningen framhöll föredragande departementschefen att principen om att släktskap på grund av adoption så långt möjligt skall likställas med biologisk släktskap bör slå igenom också i annan lagstiftning än den familjerättsliga. I samband med genomförandet av en sådan reform bör ställning tas till frågan om det mycket stora antal rättsregler på olika håll som uttryckligen likställer adoptivsläkt med biologisk släkt bör ersättas av eller eventuellt kompletteras med en principförklaring i lagstiftningen om att adoptivbarn har samma rättsställning som andra barn.

I en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1971: 12) har en kartläggning skett av sådana bestämmelser utanför det familjerättsliga området som rör släktskap och som kan vara av betydelse i sammanhanget. Mot bakgrund av denna kartläggning föreslås

i promemorian att i föräldrabalken införs en generell bestämmelse om att adoptivbarn har samma rättsställning som andra barn samt att de flesta av de specialregler för adoptivförhållanden som finns på olika håll i lagstiftningen, både inom och utom det familjerättsliga området, upphävs.

Remissyttranden över promemorian har avgetts av Svea hovrätt, statens invandrarverk, socialstyrelsen, riksskatteverket, patent- och registreringsverket, Stockholms domkapitel, familjelagssakkunniga, Föreningen Sveriges tingsrättsdomare, Sveriges advokatsamfund, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Svenska livförsäkringsbolags förening. Stockholms domkapitel har bifogat yttrande från kyrkobokföringsinspektören i stiftet. Yttrande har vidare inkommit från Sveriges Industriförbund.

2 Gällande bestämmelser m. m.

I det följande redovisas i tre olika grupper bestämmelser utanför det familjerättsliga området som rör släktskap och som är av betydelse i detta sammanhang. Under 2.1 upptas lagregler som uttryckligen jämställer släktskap på grund av adoption med biologisk släktskap, under 2.2. bestämmelser med specialregler för adoptivförhållanden som inte helt jämställer släktskap på grund av adoption med biologisk släktskap samt under 2.3 regler som innehåller föreskrifter om släktskapsrelationer utan att det uttryckligen anges huruvida släktskap på grund av adoption skall jämställas med biologisk släktskap. Slutligen redovisas under 2.4 vissa bestämmelser inom den familjerättsliga lagstiftningen.

2.1 Lagregler som uttryckligen jämställer släktskap på grund av adoption med biologisk släktskap

2.1.1. Enligt 5 kap. 5 § andra stycket *brottsbalken* (BrB) får, när förtal riktats mot avliden, åtal väckas av den avlidnes efterlevande make eller av den som var på angivet sätt släkt med den avlidne eller som på grund av adoption stod i motsvarande förhållande till honom.

2.1.2. Ansvar för bodräkt uppkommer enligt 8 kap. 3 § BrB bl. a. när makar, syskon, föräldrar och barn eller de som på grund av adoption står i motsvarande förhållande stjäl från varandra medan de sammanbor.

2.1.3. I 8 kap. 13 § BrB föreskrivs viss inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt såvitt rör andra brott enligt kapitlet än grov stöld, rån och grovt rån, om brottet förövats mot vissa närstående. Med de i lagrummet angivna närstående jämställs den till vilken gärningsmannen

eller annan medverkande på grund av adoption står i motsvarande förhållande.

Vad som sägs i 8 kap. 13 § BrB om inskränkning i åklagares åtalsrätt skall enligt 9 kap. 12 § och 10 kap. 10 § samma balk gälla även i fråga om vissa i 9 och 10 kap. upptagna brott.

2.1.4. Till ansvar för skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § första stycket BrB får enligt tredje stycket samma paragraf bl. a. inte den fällas som är på visst i lagrummet angivet sätt besläktad eller besvågrad med den brottslige eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom.

2.1.5. Som domare i domstol får enligt 4 kap. 12 § *rättegångsbalken* (RB) inte samtidigt sitta de som är eller har varit gifta med varandra eller som är trolovade eller som är på visst sätt besläktade eller besvågrade eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till varandra.

2.1.6. Enligt 4 kap. 13 § 2 RB är domare jävig att handlägga mål om han är eller har varit gift med part eller är trolovad med part eller är på visst i paragrafen närmare angivet sätt besläktad eller besvågrad med part eller på grund av adoption står i motsvarande förhållande till part. Till den i 2 angivna personkretsen hänvisas i bestämmelserna om intressejäv och ställföreträdarjäv i 3—5 samma paragraf.

2.1.7. Om någon har blivit dödad genom brott har enligt 20 kap. 13 § första stycket RB hans efterlevande make, bröstarvingar, far, mor eller syskon eller den som på grund av adoption stod i motsvarande förhållande till honom samma rätt att ange brottet eller föra talan som målsäganden.

Om i annat fall den mot vilken brott har förövats eller som har lidit skada av brott eller blivit förnärmad av brott har avlidit, har enligt paragrafens andra stycke motsvarande krets av anhöriga som de som nämns i första stycket i princip samma rätt att ange brottet och föra talan som tillkommit den avlidne.

2.1.8. När misstänkt har avlidit har motsvarande krets av anhöriga till den avlidne som nämns i 20 kap. 13 § RB enligt 21 kap. 1 § samma balk rätt att föra talan mot domen, om det genom denna har fastställts att den misstänkte har förövat gärningen.

2.1.9. Enligt 36 kap. 3 § RB är den som är eller har varit gift med part eller som är trolovad eller på visst i paragrafen angivet sätt besläktad eller besvågrad med part eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till part inte skyldig att avlägga vittnesmål.

Till 36 kap. 3 § RB hänvisar 36 kap. 6, 10 och 13 §§ samt 38 kap. 2 § och 39 kap. 5 § samma balk.

2.1.10. Under vissa förutsättningar har säljare som sålt gods genom *avbetalningsköp* rätt att anlita handräckning för godsets återtagande. Enligt 11 § andra stycket lagen (1915: 219) om avbetalningsköp får säl-

jaren dock inte i något fall återta gång- och sängkläder som är oundgängligen behövliga för köparen, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn.

2.1.11. Enligt 93 § andra stycket *konkurslagen* (1921: 225) är en konkursgäldenärs anhöriga under vissa omständigheter skyldiga att avlägga bouppteckningsed. Adoptivbarn har samma skyldighet i detta avseende som konkursgäldenärens eget barn.

2.1.12. Lagstiftningen på *inkomst- och förmögenhetsbeskattningens* område innehåller åtskilliga regler som gäller barn eller anknyter till förekomst av barn hos den skattskyldige. Någon skillnad görs därvid inte mellan eget barn och adoptivbarn. Enligt 65 § kommunalskattelagen (1928: 370) gäller nämligen att som barn i detta sammanhang anses även styvbarn och adopterat barn (fr. o. m. 1972 års taxering också fosterbarn). Bestämmelsen gäller genom hänvisning också vid beskattningen till statlig inkomstskatt och vid förmögenhetsbeskattningen [3 § första stycket förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt, 1 § tredje stycket förordningen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt och 7 § förordningen (1958: 295) om sjömansskatt].

2.1.13. På *arvs- och gåvoskatteområdet* gäller enligt 28 § tredje stycket förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt att adoptivförhållande skall räknas lika med släktskap vid tillämpning av paragrafen. Bestämmelsen tillkom i samband med 1958 års ändringar på adoptionslagstiftningens område och fick betydelse för frågan om vilken skatteklass som skulle tillämpas för adoptivbarn i förhållande till adoptivföräldrarna och deras anförvanter. Genom den nya lagstiftningen hänfördes sålunda adoptivbarns förvärv från adoptantens föräldrar till skatteklass I (förut klass IV). Testamente eller gåva från de biologiska föräldrarna till deras bortadopterade barn beskattas fortfarande i klass I. Det förhållandet att alla kvarstående svaga adoptioner genom den nya adoptionslagstiftningen har omvandlats till starka har inte medfört någon ändring härvidlag.

2.1.14. Enligt *familjebidragsförordningen* (1946: 99, omtryckt 1960: 152) är värnpliktig berättigad till familjebidrag. Sådant utgår bl. a. i form av familjepenning för varje familjemedlem. I 3 § anges vilka personer som skall anses höra till den värnpliktiges familj. Till familjemedlemmar räknas den värnpliktiges hustru, om han sammanlever med henne, samt hans barn och adoptivbarn, om de är under 16 år och står under hans vårdnad. Om den värnpliktige har hustru men inte sammanlever med henne eller har barn eller adoptivbarn men inte har vårdnaden om det skall dessa personer ändå räknas till hans familj om han är underhållsskyldig mot dem och före tjänstgöringens början i väsentlig mån bidrog till deras försörjning eller det kan antas att han skulle ha gjort det om tjänstgöringen inte hade kommit emellan. Under samma förutsättningar räknas också hans för-

äldrar och hans adoptant till hans familj. Om den värnpliktige sammanlever med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under 16 år räknas även husföreståndarinna till hans familj under förutsättning att hans hustru, om han sammanlever även med henne, är oförmögen till arbete.

Enligt 14 § 1 mom. kan i vissa fall värnpliktig som driver näring eller rörelse få familjebidrag i form av näringsbidrag till bestridande av lönekostnader, som har uppkommit till följd av att särskild arbetskraft måst anställas för att helt eller delvis ersätta den värnpliktige under den tid han fullgör värnpliktstjänstgöring. Detsamma skall gälla om den värnpliktige är anställd i rörelse eller näring, som drivs av hans hustru. Enligt 3 mom. kan bidrag dock inte utgå till avlönande av den värnpliktiges barn eller adoptivbarn under 16 år.

Enligt 1 a § är förordningens bestämmelser med visst undantag tillämpliga även i fråga om vissa grupper av civilförsvarspliktiga. Eftersom civilförsvarsplikt kan åligga både kvinnor och män föreskrivs i paragrafen att vad som i förordningen sägs om värnpliktigs hustru, hustrus barn och adoptivbarn samt frånskilda hustru skall gälla civilförsvarspliktigs make, makes barn och adoptivbarn samt frånskilda make.

Rörande 6 § se under 2.3.9.

2.1.15. I lagen (1962: 381) om *allmän försäkring* förekommer ett flertal bestämmelser, enligt vilka det är av betydelse om den försäkrade sammanbor med eget barn eller med barn till sin make eller till någon med vilken han sammanbor. Som exempel kan nämnas att det enligt 3 kap. 4 § är av betydelse för storleken av den sjukpenning som utgår vid sjukhusvård om den försäkrade stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn under tio år eller sådant barn till någon som den försäkrade sammanbor med och har varit gift med eller har eller har haft barn med. Enligt 9 § samma kapitel utgår barntillägg för den försäkrades eller hans makes barn under 16 år, om den försäkrade stadigvarande sammanbor med barnet eller om han är underhållsskyldig mot barnet och styrker att han fullgör underhållsskyldigheten.

Enligt en generell föreskrift i 20 kap. 2 § är adoptivbarn i lagen jämställt med eget barn. Moderskapspenning och tilläggssjukpenning vid barnsbörd enligt 3 kap. 12 och 13 §§ tillkommer dock enligt sakens natur endast biologisk mor. Utöver den allmänna bestämmelsen i 20 kap. 2 § innehåller lagen vissa specialbestämmelser för adoptivbarn. I 8 kap. 5 § andra stycket föreskrivs bl. a., att den rätt till folkpension i form av barnpension som enligt första stycket tillkommer barn under 16 år vars föräldrar har avlidit inte föreligger om barnet är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make. 14 kap. 4 §, som rör tilläggspension i form av barnpension, hänvisar till 8 kap. 5 § andra stycket. 8 kap. 5 § har i sak oförändrad överförts från 1 § första och tredje styckena samt 2 § lagen (1960: 102) om barnpensioner. När dessa bestämmelser inför-

des anförde departementschefen (prop. 1960: 75 s. 96) att bortadopterade barn i överensstämmelse med gällande föräldrarättsliga principer inte borde ha rätt till barnpension efter sina naturliga föräldrar. 14 kap. 4 § motsvarar 25 § lagen (1959: 291) om försäkring för allmän tilläggspension. Om grunden för det lagrummet anförde departementschefen (prop. 1959: 100 s. 135), att barn som är adopterat av annan än den med vilken den försäkrade vid sitt frånfälle var eller tidigare varit gift inte i enlighet med principerna i ärvdabalken har rätt till pension efter den försäkrade. Sådant barn har i stället rätt till pension efter adoptivföräldrarna.

2.1.16. Lagen (1954: 243) om *yrkesskadeförsäkring* (omtryckt 1962: 408) jämställer adoptivbarn med andra barn och adoptant med föräldrar. 4, 15, 21 och 22 §§ innehåller bestämmelser, som uttryckligen jämställer adoptivsläkt med biologisk släkt. Enligt 4 § andra stycket undantas från försäkringen arbetstagare som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, allt under förutsättning att arbetstagaren inte är placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring. Med släktskap likställs adoptivförhållande. Enligt 15 § skall sjukpenning minskas på visst sätt för tid då yrkesskada föranleder sjukhusvård. För skadad som sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år utgör sjukpenningen dock lägst sex kronor för dag. Avlider den försäkrade till följd av yrkesskada utgår enligt 21 och 22 §§ under vissa förutsättningar livränta till hans barn och föräldrar. Adoptivbarn har samma rätt till livränta som eget barn. Med eget barn jämställs i vissa fall makes barn i tidigare gifte eller utom äktenskap eller adoptivbarn. Med föräldrar jämställs adoptant. I överensstämmelse med 8 kap. 5 § andra stycket lagen om allmän försäkring föreskrivs dessutom i 21 § att barn som har adopterats av annan än den avlidnes make inte har rätt till livränta. På motsvarande sätt föreskrivs i 22 § att livränta inte skall utges till far eller mor, om den avlidne adopterats av annan än faderns eller moderns make.

2.1.17. I *militärersättningsförordningen* (1950: 261, omtryckt 1954: 460) är adopterade barn likställda med andra barn. 7 § 3 mom. och 4 mom. innehåller bestämmelser som uttryckligen jämställer adoptivsläkt med biologisk släkt. Lagrummen reglerar rätten till livränta för efterlevande då den skadade har avlidit och motsvarar helt 21 resp. 22 § lagen om yrkesskadeförsäkring.

2.1.18. Tillfällig smittbärare har enligt lagen (1956:203) om *ersättning åt smittbärare* rätt till ersättning för bl. a. inkomstbortfall, som han förorsakats till följd av att myndighet har ingripit mot honom med stöd av smittskyddslagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan i syfte att hindra spridning av smitta. Enligt 4 § skall ersättningen minskas med

visst belopp då den ersättningsberättigade är intagen på sjukhus. För den som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år är det lägsta ersättningsbeloppet härvid dock åtta kronor om dagen.

2.1.19. Den som inte har fyllt 16 år har enligt 12 § lagen (1956: 2) om *socialhjälp* rätt att få socialhjälp till sitt livsuppehälle och uppfostran, i den mån han själv saknar medel och hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. För sådan socialhjälp kan enligt 36 § första stycket ersättning tas ut av barnets far eller mor eller, då det är fråga om adoptivbarn, av adoptanten. Har make adopterat andre makens barn åligger ersättningsskyldigheten båda makarna. För det fall att socialhjälp har måst lämnas åt barn under 16 år till följd av att någon som har lagstadgad underhållsskyldighet mot barnet försummat att utge bidrag enligt dom eller avtal föreskrivs särskilt i 36 § tredje stycket att den av föräldrarna eller adoptivföräldrarna som inte försummat sin underhållsskyldighet inte är ersättningsskyldig.

2.1.20. Enligt 18 § förordningen (1956: 629) om *erkända arbetslöshetskassor* kan ersättning vid arbetslöshet utgå i form av daghjälp och familjetillägg. En form av familjetillägg är barntillägg. Detta utgår enligt 19 § till medlem som själv har barn, adoptivbarn eller fosterbarn eller vars make har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap eller adoptivbarn, under förutsättning att barnet är under 16 år och kyrkobokfört hos medlemmen. Till medlem som är underhållsskyldig mot eget eller makes barn eller adoptivbarn under 16 år och som på föreskrivet sätt styrker att underhållsskyldigheten fullgörs utgår barntillägg även om barnet inte är kyrkobokfört hos honom. Om medlemmar som sammanbor är arbetslösa samtidigt och berättigade till barntillägg för samma barn skall enligt 19 § andra stycket tillägg utgå endast till fadern (adoptivfadern, fosterfadern), om han är en av de berättigade, och annars endast till modern (adoptivmodern, fostermodern).

2.1.21. Enligt 7 § c *allmänna tjänstepliktslagen* (1959: 83) skall bestämmelserna i 5 och 6 §§ om arbetsförmedlingstvång inte gälla, om parterna i anställningsförhållandet är makar eller om ena parten eller hans make är den andra partens avkomling eller adoptiv-, styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon, adoptiv- eller fostersyskon. Bestämmelsen har övertagits från lagen (1939: 934) om tjänsteplikt där dock undantaget för make anställd hos andre maken inte fanns med. Enligt förarbetena (prop. 1939: 92 s. 85) skulle släktundantaget omfatta fall där parterna var släkt med varandra i rätt upp- eller nedstigande led eller syskon. Med släktskap skulle likställas halvsläkt, förhållandet styvföräldrar—styvbarn, adoptivförhållande samt fosterbarnsförhållande.

2.1.22. *Barnavårdslagens* (1960: 97) regler om föräldrar gäller även adoptant. I 97 § föreskrivs nämligen att i fråga om adoptivbarn vad

som sägs i lagen om föräldrar skall gälla adoptant eller, om make har adopterat andre makens barn, båda makarna.

2.1.23. Brott mot lagen (1960: 729) om *upphovsrätt* till litterära och konstnärliga verk får enligt 59 § första stycket åtalas av allmän åklagare endast om det har angivits till åtal av målsägande. Enligt andra stycket får efterlevande make, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller syskon eller den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till upphovsmannen alltid beivra vissa i lagrummet angivna brott mot lagen.

2.1.24. Enligt 1 § lagen (1962: 512) om *indrivning i Sverige av underhållsbidrag,* fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, skall lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon har förpliktats eller utfäst sig att utge underhållsbidrag till bl. a. barn i äktenskap, barn utom äktenskap, styvbarn eller adoptivbarn och som kan verkställas i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, på begäran omedelbart verkställas här i landet i enlighet med lagens föreskrifter. Lagen har tillkommit i anledning av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 23 mars 1962 sluten konvention angående indrivning av underhållsbidrag.

2.1.25. Enligt 2 § första stycket lagen (1964: 47) om *krigshjälp* utgår krigshjälp bl. a. till den som på grund av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande förhållanden saknar tillgängliga medel till sitt livsuppehälle eller till erforderlig vård och vars hjälpbehov inte tillgodoses på annat sätt. Enligt 9 § andra stycket kan ersättningsskyldighet för utgiven krigshjälp åläggas underhållsskyldig, om krigshjälpen har utgivits till hans make eller till hans barn eller adoptivbarn under 16 år för tillgodoseende av hjälpbehov vilket inte skulle ha förelegat om han fullgjort sin underhållsskyldighet.

2.1.26 Tillkommer vårdnad om barn endast en av föräldrarna eller står barnet inte under föräldrarnas vårdnad utgår under de förutsättningar som anges i lagen (1964: 143) om *bidragsförskott* sådant förskott av allmänna medel till barnet i förhållande till far eller mor som inte har vårdnaden om barnet. I fråga om adoptivbarn avses enligt 1 § fjärde stycket med barnets föräldrar adoptanten. Är barnet adopterat av makar eller har make adopterat andre makens barn, anses barnet vara makarnas gemensamma.

2.1.27. Enligt *studiehjälpsreglementet* (1964: 402) utgår bl. a. till studerande som är under 20 år studiehjälp i form av studiebidrag jämte vissa tillägg, bl. a. resetillägg, inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg. De båda senare tilläggen utgår efter prövning och med hänsyn tagen till den studerandes och, om han ej är gift, hans föräldrars ekonomi. Regeln om att hänsyn skall tas till föräldrarnas ekonomi gäller också i fråga om studiehjälp som utgår i form av studielån, om den studerande

är under 20 år och ej är gift. Vad i reglementet är föreskrivet om föräldrar skall enligt 26 §, när fråga är om fosterbarn eller adoptivbarn, i stället gälla fosterföräldrarna resp. adoptivföräldrarna.

2.1.28. Lagen (1966: 680) om *ändring av vissa underhållsbidrag* är enligt 1 § första stycket tillämplig på bidrag som till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet skall utges till make, förutvarande make, barn, adoptivbarn, makes barn, makes adoptivbarn, far, mor eller adoptant.

2.1.29. Enligt 1 § första stycket *rennäringslagen* (1971: 437) tillkommer renskötselrätt den som är av samisk härkomst, om hans far eller mor eller någon av hans mor- eller farföräldrar haft renskötsel som stadigvarande yrke. I andra stycket föreskrivs, att adoptivbarns och dess barns rätt till renskötsel skall bedömas efter adoptantens härkomst samt dennes och hans föräldrars befattning med renskötsel. Adoptivbarn är således helt jämställt med adoptantens eget barn.

2.2 Lagregler med specialbestämmelser för adoptivförhållanden som inte helt jämställer släktskap på grund av adoption med biologisk släktskap

2.2.1. Den nya *jordabalken,* som träder i kraft den 1 januari 1972, innehåller i 9 kap. allmänna bestämmelser om arrendators besittningsskydd vid jordbruksarrende. I 9 kap. 8 § uppräknas de situationer där besittningsskyddet kan brytas. En sådan situation är enligt första stycket 3 att jordägaren gör sannolikt att han själv, hans make eller avkomling eller hans adoptivbarn eller dess avkomling skall bruka arrendestället. Som framgår av lagtexten är släktskap på grund av adoption inte helt jämställd med motsvarande biologiska släktskap. Lagrummet omfattar t. ex. inte adoptivbarn till jordägarens avkomling och inte heller adoptivbarn till hans adoptivbarn.

I förarbetena till jordabalken diskuteras inte närmare omfånget av den krets av anhöriga till jordägaren vars medlemmar genom självinträde kan bryta arrendatorns besittningsskydd. Kretsen av anhöriga överensstämmer med vad som gällde enligt reglerna om optionsrätt vid s. k. sociala arrenden enligt lagen (1907: 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom (SOU 1968: 57 s. 392, prop. 1970: 20 s. B 862 och 863). Dessa regler infördes genom lagändring år 1943 (SFS 1943: 883). 1936 års arrendeutredning hade i sitt betänkande (SOU 1936: 38) med förslag till lag om ändring i vissa delar av nyttjanderättslagen m. m. föreslagit att endast självinträde av jordägaren skulle bryta optionsrätten. Departementschefen anförde emellertid att detsamma borde gälla vid inträde av jordägaren närskyld person, nämligen jordägarens make, barn eller adoptivbarn eller bröstarvinge till någon av dessa. På förslag av lagrådet utbyttes ordet bröstarvinge mot avkomling (prop. 1943: 346 s. 47, 63 och 197).

2.2.2. Lagen (1957: 390) om *fiskearrenden* innehåller i den lydelse som träder i kraft den 1 januari 1972 (SFS 1970: 1018) bestämmelser om besittningsskydd motsvarande vad som enligt jordabalken gäller för jordbruksarrende. I 5 § första stycket 3 anges sålunda som en besittningsskyddsbrytande grund att fastighetens ägare gör sannolikt att han själv, hans make eller avkomling eller hans adoptivbarn eller dess avkomling skall bruka fisket.

2.2.3. Enligt 1 § första stycket lagen (1916: 156) om vissa *inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag* får utländsk medborgare inte utan tillstånd för varje särskilt fall förvärva fast egendom här i landet. I tredje stycket anges vissa fall där tillstånd till sådant förvärv får lämnas av länsstyrelsen, om skäl mot tillståndet inte föreligger med hänsyn till allmänt intresse eller förvärvarens personliga förhållanden. Ett sådant fall är enligt punkt 4 att förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller, om denne är gift, hans makes avkomling, adoptivbarn, syskon eller adoptivbarns eller syskons avkomling. Bestämmelsen i 1 § tredje stycket 4 tillkom år 1967 och utformades efter mönster av 1 § andra stycket 5 jordförvärvslagen (prop. 1967: 121 s. 18 och 39), som redovisas under 2.2.8. Släktskap på grund av adoption jämställs i lagrummet inte helt med motsvarande biologiska släktskap. Sålunda omfattas t. ex. avkomlings adoptivbarn, adoptivbarns adoptivbarn, adoptivsyskon och syskons adoptivbarn inte av bestämmelsen.

2.2.4. Enligt 1 § andra stycket lagen (1925: 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (*ensittarlagen*) gäller att, om nyttjanderättshavaren avlider utan att ha utövat sin lösningsrätt och nyttjanderätten enligt avtalet upphör vid dödsfallet, trots detta efterlevande make, bröstarvinge eller adoptivbarn får utöva lösningsrätten. Enligt den tidigare gällande lagen (1920: 132) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område kunde vid livstidsupplåtelse lösningsrätt göras gällande först vid nyttjanderättshavarens död och då av dennes dödsbodelägare. När genom 1925 års lag möjlighet infördes för nyttjanderättshavaren själv att utöva lösningsrätten innan nyttjanderätten hade upphört, begränsades kretsen av anhöriga som vid hans frånfälle skulle ha lösningsrätt, i enlighet med jordkommissionens förslag (prop. 1925: 142 s. 45, 61 och 62), till make, bröstarvinge och adoptivbarn. Även här behandlas släktskap på grund av adoption och motsvarande biologiska släktskap olika. Till skillnad från motsvarande biologiska släktingar omfattar lagrummet inte t. ex. bröstarvingars adoptivbarn och adoptivbarns barn och adoptivbarn.

2.2.5. Lagen (1927: 77) om *försäkringsavtal* har i 104 och 105 §§ särbestämmelser för adoptivbarn.

Enligt 104 § första stycket skall försäkringsbelopp som utfaller efter

försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap om förmånstagare är insatt. Om förmånstagarförordnandet var återkalleligt gäller dock enligt andra stycket särskilda bestämmelser när försäkringstagaren har efterlämnat make, bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge. Beloppet skall då behandlas som om det hade tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente, såvitt gäller efterlämnad dödsbodelägares giftorätt, rätt enligt 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken, rätt till vederlag eller laglott. Som lagrummet är utformat omfattar det inte bröstarvinges eller adoptivbarns adoptivbarn till skillnad från motsvarande biologiska avkomling. Enligt 104 § tredje stycket skall jämkningsregeln i andra stycket inte tillämpas i fråga om belopp som på grund av tjänstegrupplivförsäkring tillfaller make eller med hustru likställd kvinna eller bröstarvinge. Med bröstarvinge torde här avses även adoptivbarn (prop. 1969: 124 s. 95—100).

I 105 § ges vissa regler om tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp som utfaller efter försäkringstagarens död. Är försäkringstagarens barn insatta som förmånstagare, skall enligt tredje stycket förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge. Finns flera sådana förmånstagare, skall envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder som gäller i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren. Bestämmelsen omfattar således t. ex. ett barnbarn till försäkringstagaren men däremot inte dennes barns adoptivbarn eller adoptivbarns adoptivbarn.

2.2.6. Enligt 24 § första stycket lagen (1930: 115) om *bostadsrättsföreningar* får den till vilken bostadsrätt har övergått på grund av giftorätt eller arv inte vägras inträde i föreningen, såvida hinder inte möter på grund av att medlem enligt stadgarna måste tillhöra viss sammanslutning eller inneha anställning i visst företag eller uppfylla annat villkor av liknande beskaffenhet. Detsamma gäller enligt paragrafens andra stycke när bostadsrätt på grund av testamente har övergått till testators make, skyldeman inom arvslederna, adoptivbarn eller adoptant. Har den rätt till inträde som avses i de två första styckena inskränkts i stadgarna, skall detta enligt paragrafens tredje stycke ländа till efterrättelse utom i fråga om make, hemmavarande barn och adoptivbarn. Paragrafens andra stycke omfattar således samtliga biologiska släktingar inom arvslederna men av adoptivsläktingar endast adoptivbarn och adoptant.

En ny bostadsrättslag (1971: 479) träder i kraft den 1 juli 1972. Samtidigt upphävs lagen om bostadsrättsföreningar. Enligt 11 § första stycket bostadsrättslagen får inträde i föreningen inte vägras den som har förvärvat bostadsrätten om han uppfyller stadgarnas villkor för medlemskap och föreningen skäligen kan nöjas med honom som bostadsrättshavare. Har bostadsrätten övergått till bostadsrättshavarens make får enligt andra stycket inträde vägras denne endast om hinder

möter på grund av bestämmelse i stadgarna att medlem skall tillhöra viss sammanslutning eller uppfylla liknande villkor och det skäligen kan fordras att maken uppfyller villkoret. Detsamma skall gälla om bostadsrätt till bostadslägenhet har övergått till bostadsrättshavaren närstående som varaktigt sammanbodde med honom. I den nya lagen talas sålunda endast om make och närstående. Någon särbestämmelse för adoptivbarn blir därför inte aktuell.

2.2.7. *Namnlagen* (1963: 521) innehåller särskilda regler för adopterade barns förvärv av släktnamn.

Enligt 1 § förvärvar barn i äktenskap vid födelsen faderns släktnamn. Barn under 18 år som erhåller äktenskaplig börd genom att föräldrarna ingår äktenskap med varandra förvärvar därvid faderns släktnamn. Får barn äktenskaplig börd först efter 18 års ålder kan barnet anta faderns släktnamn genom anmälan hos pastor. Barn i äktenskap har också möjlighet att förvärva det släktnamn som modern hade som ogift. Om barnet är under 18 år krävs därvid att domstol har funnit namnbytet vara förenligt med barnets bästa.

Barn utom äktenskap förvärvar enligt 2 § vid födelsen moderns släktnamn. Har modern förvärvat sitt namn genom vigsel eller har hon under äktenskap antagit makes namn, får barnet genom anmälan hos pastor anta det släktnamn som hon bar som ogift. Barnet får också genom anmälan hos pastor anta faderns släktnamn.

Adoptivbarn förvärvar genom adoption enligt 3 § adoptantens eller, om det adopteras av makar, adoptivfaderns släktnamn. Domstolen kan emellertid i samband med adoptionen besluta att barnet skall behålla det släktnamn som det bar före adoptionen. Har barnet behållit sitt tidigare släktnamn kan det senare genom anmälan till pastor anta det släktnamn som det annars skulle ha fått genom adoptionen. Barn som adopterats av makar har enligt 3 § andra stycket rätt att förvärva det släktnamn som adoptivmodern bar som ogift enligt motsvarande regler som gäller beträffande rätt för barn i äktenskap att erhålla sin mors namn som ogift. I 3 § tredje stycket ges adoptivbarnet rätt att bära det släktnamn som det hade före adoptionen i form av ett tilläggsnamn framför adoptantens släktnamn. Har barnet behållit sitt tidigare släktnamn, kan det framför detta bära det släktnamn som det annars skulle ha förvärvat genom adoptionen.

Styvbarn har möjlighet att anta styvfaderns släktnamn. Bestämmelser härom finns i 4 §, som föreskriver att barn under 18 år vars mor är gift med annan än barnets far, genom anmälan kan anta styvfaderns släktnamn, om styvfadern samtyckt till det och domstolen har funnit namnbytet förenligt med barnets bästa. Motsvarande rätt har, enligt uttrycklig föreskrift i paragrafens andra stycke, adoptivbarn att anta det släktnamn som adoptivmoderns make bär, om denne inte också är barnets adoptivfar.

I 5 § ges bestämmelser om fosterbarns förvärv av fosterföräldrars namn.

6 § första stycket reglerar hustrus förvärv av mannens släktnamn genom vigsel. Enligt andra stycket kan hustru, som har behållit sitt tidigare släktnamn, under äktenskapet genom anmälan hos pastor erhålla mannens släktnamn. Efter äktenskapets upplösning kan hustrun genom anmälan hos pastor enligt 7 § återta det släktnamn hon hade som ogift.

I 8—12 §§ ges regler om förvärv av släktnamn i andra fall. Sålunda har enligt 8 § den vars släktnamn inte är tillräckligt särskiljande eller eljest är mindre tjänligt rätt att efter ansökan hos namnmyndigheten erhålla annat släktnamn. I 9 § anges under vilka förutsättningar ett namn kan godkännas som nytt släktnamn. Enligt 10 § får som släktnamn inte godkännas namn som lätt kan förväxlas med bl. a. annan tillkommande släktnamn eller släktnamn vilket annan har rätt att förvärva eller eljest bära. Enligt paragrafens andra stycke utgör dock, om någon efter ansökan har förvärvat nytt släktnamn, nyssnämnda bestämmelse inte hinder för hans föräldrar, syskon eller syskons barn att med hans samtycke efter ansökan hos namnmyndigheten erhålla namnet. Om hinder föreligger enligt 8—10 §§ kan namnmyndigheten enligt 12 § dock bifalla ansökan om förvärv av släktnamn om synnerliga skäl förcligger. Om ansökningen avser barn under 18 år kan namnmyndigheten som villkor för bifall kräva att domstol har funnit namnbytet förenligt med barnets bästa.

Om makar förvärvar släktnamn, tillkommer namnet enligt 13 § även makarnas barn och adoptivbarn, om de är under 18 år, bär makarnas namn och står under deras vårdnad. Om någon annars förvärvar släktnamn genom ansökan eller annan anmälan än enligt 6 eller 7 §, tillkommer namnet hans barn och adoptivbarn som bär hans namn och inte fyllt 18 år, om han ensam har vårdnaden. Om någon har förvärvat nytt släktnamn genom ansökan, kan enligt andra stycket även hans barn eller adoptivbarn, om det inte enligt första stycket automatiskt erhåller namnet, samt dess avkomling med hans samtycke anta namnet genom anmälan hos pastor.

Barn i äktenskap, barn utom äktenskap samt barn som adopterats av makar har som nämnts möjlighet att förvärva det namn som modern resp. adoptivmodern bar som ogift. Med barn som adopterats av makar torde i 3 § andra stycket även få avses barn som adopterats av sin fars resp. adoptivfars hustru eller av sin mors resp. adoptivmors make. Däremot finns det inte någon uttrycklig föreskrift om motsvarande möjlighet för barn, som adopterats av ensamstående kvinna eller av gift kvinna utan att samtidigt adopteras av hennes make och inte heller är barn eller adoptivbarn till hennes make, att genom anmälan eller ansökan förvärva adoptivmoderns namn som ogift. Adoptivbarnet torde visserligen i dessa fall ha möjlighet att förvärva detta namn efter ansökan enligt 12 §.

För bifall till sådan ansökan fordras emellertid att det föreligger synnerliga skäl. Dessutom är ansökningsförfarandet mer omständligt än ett anmälningsförfarande och förenat med viss avgift. Namnrättskommittén föreslog i sitt betänkande (SOU 1960: 5) att domstol på framställning skulle i adoptionsärendet kunna förklara att barnet genom adoptionen förvärvade adoptivmoderns släktnamn som ogift samt att adoptivbarn som inte vid adoptionen förvärvat detta namn skulle kunna anta namnet efter anmälan. Enligt kommittén skulle reglerna få betydelse inte endast då barnet adopterats av makar utan även då adoptanten var änka eller frånskild hustru som behållit sin tidigare makes släktnamn. Förslaget att adoptivbarn skulle kunna anta adoptivmoderns släktnamn som ogift utsattes för kritik under remissbehandlingen. I propositionen fick bestämmelsen sin slutgiltiga utformning (prop. 1963: 37 s. 54 och 57).

Som tidigare nämnts kan enligt 10 § andra stycket, om en person förvärvat nytt släktnamn genom ansökan, hans föräldrar, syskon eller syskons barn med hans samtycke efter ansökan hos namnmyndigheten förvärva namnet. Bestämmelsen omfattar inte dem som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till den som gjort det ursprungliga förvärvet.

I 13 § andra stycket föreskrivs att, om någon efter ansökan förvärvat nytt släktnamn, hans barn eller adoptivbarn som inte redan enligt paragrafens första stycke förvärvat namnet samt dess avkomling med hans samtycke får anta namnet. Som framgår omfattar bestämmelsen inte uttryckligen barns eller adoptivbarns adoptivbarn.

2.2.8. Enligt 1 § *jordförvärvslagen* (1965: 290) får fast egendom som är taxerad som jordbruksfastighet inte utan tillstånd av lantbruksnämnd förvärvas genom köp, byte eller gåva. Undantag från tillståndsplikten gäller i vissa i andra stycket angivna fall. Enligt punkt 5 fordras sålunda i princip inte förvärvstillstånd om förvärvaren är fångesmannens make och inte heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, endera av dem är fångesmannens eller, om denne är gift, hans makes avkomling, adoptivbarn, syskon eller adoptivbarns eller syskons avkomling. Motsvarande undantag från krav på tillstånd till förvärvet fanns i den tidigare gällande jordförvärvslagen (1955: 272). Till grund för denna bestämmelse anförde departementschefen (prop. 1955: 165 s. 58), att en jordägare inte borde förmenas att redan i livstiden fritt fördela sin egendom mellan sådana anhöriga inom hans egen och yngre generationer som skulle kunna genom bodelning eller arv komma i besittning av egendomen.

2.2.9. Enligt 1 och 2 §§ *förköpslagen* (1967: 868) har kommun under vissa förutsättningar förköpsrätt vid försäljning av fast egendom. Enligt 3 § första stycket 4 får förköpsrätten inte utövas om köparen är säljarens make och inte heller om köparen eller, när makar förvärvar gemensamt, endera av dem är säljarens eller, om denne är gift, hans makes

avkomling, adoptivbarn, syskon eller adoptivbarns eller syskons avkomling. Regeln om släktköp har utformats i överensstämmelse med motsvarande regel i jordförvärvslagen (prop. 1967: 90 s. 59, 82 och 83), och samma skillnad görs här mellan biologisk släkt och adoptivsläkt som i sistnämnda lag.

2.3 Lagregler om släktskap som inte uttryckligen avser adoptivförhållanden

2.3.1. Bestämmelserna i 6 kap. 5 § *brottsbalken* om otukt med avkomling och otukt med syskon avser endast sådana fall i vilka biologisk släktskap föreligger. Adoptiv- eller styvbarnsförhållande kan inte medföra straff enligt detta lagrum.

2.3.2. Enligt 6 § förordningen den 21 februari 1789 om *kronohemmans försäljande till skatte* samt de förmåner och villkor, varunder skattehemman hädanefter skola innehavas får alla åbor på kronohemman och deras barn så länge de väl sköter hemmanet behålla åborätten i den ordning som Kungl. Maj:t särskilt stadgat. De har också företrädesrätt att skatteköpa hemmanet. Med barn torde här avses endast biologiska barn.

2.3.3. I 32 a § *konkurslagen* (1921: 225) finns särskilda regler om återvinning i aktiebolags konkurs från aktieägare som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget eller från sådan aktieägares make eller avkomling eller den som är gift med hans avkomling. Från sådan person kan återvinning ske enligt 28—32 §§ även om den åtgärd som avses i det särskilda fallet företagits tidigare än som anges i dessa paragrafer, dock högst ett år innan konkursansökningen gjordes. Har person som nyss nämnts uppburit lön eller arvode från bolaget inom ett år före konkursansökningen eller under tiden därefter fram till beslutet om egendomsavträde och översteg lönen eller arvodet vad mottagaren enligt 100 a § konkurslagen haft rätt att göra gällande som fordran i konkursen, skall enligt 32 a § andra stycket betalningen på talan av konkursboet återgå. 32 a § infördes i konkurslagen år 1944 i samband med aktiebolagslagens tillkomst. I förarbetena till lagrummet diskuteras inte om med aktieägares avkomling skall avses även hans adoptivbarn (SOU 1941: 9 s. 711).

2.3.4. Förbud enligt lagen (1926: 72) angående meddelande av *förbud för barn att idka viss försäljning* får enligt 1 § andra stycket inte avse barn över 16 år. Inte heller får förbud meddelas för barn över 13 år att idka försäljning i handelsbod eller att på annan plats under vardagar mellan klockan 8 och 19 idka försäljning eller utdelning av tidningar eller, såsom biträde åt och under omedelbar tillsyn av någondera av sina föräldrar, annan försäljning eller utdelning. I för-

arbetena till lagen diskuteras inte om med föräldrar skall jämställas adoptant.

2.3.5. Bokföringsskyldighet enligt *bokföringslagen* (1927: 117) åligger bl. a. dem som driver vissa i 1 § närmare angivna slag av rörelser. Från denna regel gäller enligt 2 § vissa undantag. Enligt första stycket 1 föreligger inte bokföringsskyldighet för den som idkar handel med varor genom kringföring eller från salustånd eller på annat liknande sätt och därvid vanligen inte biträds av flera än make och barn under 16 år eller en annan person. Beträffande vissa andra slag av rörelser föreligger enligt första stycket 2 inte bokföringsskyldighet om rörelsen vanligen drivs utan biträde av flera än make och barn under 16 år samt två andra personer. Om med barn avses även adoptivbarn diskuteras inte i förarbetena.

2.3.6. Kronoegendom skall enligt 9 § 1 mom. förordningen (1934: 320) angående grunderna för *förvaltningen av viss kronoegendom* i vissa fall hembjudas arrendatorn. Har denne avlidit skall hembud ske till hans änka och barn. Vid ny utarrendering får enligt 2 mom. samma paragraf, om arrendet övergått på arrendators dödsbodelägare eller överlåtits på hans barn eller måg, sådan innehavare räkna sig till godo den tid som företrädaren innehaft arrendet när det gäller att komma i åtnjutande av optionsrätt. I förarbetena diskuteras inte om bestämmelserna i 9 § skall gälla även adoptivbarn.

2.3.7. Enligt 23 § lagen (1939: 608) om *enskilda vägar* är förrättningsman, god man och sakkunnigt biträde jävig bl. a. om han är i sådan släktskap eller svågerlag med sakägare som utgör jäv mot domare eller om han är på sådant sätt släkt eller besvågrad med någon som äger del i saken eller kan vänta synnerlig nytta eller skada av förrättningen. Reglerna överensstämmer med 2 kap. 9 § lagen (1926: 326) om delning av jord å landet och 2 kap. 4 § lagen (1917: 269) om fastighetsbildning i stad. Frågan om släktskap på grund av adoption skall medföra jäv diskuteras inte i förarbetena vare sig till lagen om enskilda vägar, jorddelningslagen eller lagen om fastighetsbildning i stad.

2.3.8. I 107 § 1 mom. tredje stycket lagen (1944: 705) om *aktiebolag* föreskrivs, att till revisor i aktiebolag inte får utses den som är befattningshavare i bolaget eller eljest intar en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till sådan befattningshavare i bolaget som har att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, inte heller styrelseledamots, verkställande direktörs eller sådan befattningshavares make eller den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med honom eller som är syskon eller som är i det svågerlag med honom att den ene är gift med den andres syskon. Enligt den tidigare lagen (1910: 88 s. 1) om aktiebolag 72 § tredje stycket gällde att till revisor inte fick utses den som var i bolagets eller styrelseledamots tjänst. I övrigt upp-

ställdes inte några särskilda villkor. Under förarbetena till 1944 års aktiebolagslag föreslogs att jävsregeln skulle få ett vidgat innehåll. Huruvida släktskap på grund av adoption skulle kunna medföra jäv diskuterades dock inte (SOU 1941: 9 s. 460 och prop. 1944: 5 s. 342 och 343).

2.3.9. Under 2.1.14 har redovisats vissa bestämmelser i *familjebidragsförordningen* (1946: 99) enligt vilka adoptivbarn och adoptant i samma utsträckning som föräldrar och barn anses tillhöra den värnpliktiges eller civilförsvarspliktiges familj. Bidrag enligt förordningen utgår bl. a. i form av familjepenning. För hustru och frånskild hustru utgör familjepenningen enligt 6 § högst 12 kr. om dagen. Detsamma gäller under vissa förutsättningar annan familjemedlem som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år. I övrigt är familjepenningen för annan familjemedlem högst 6 kr. om dagen. När synnerliga skäl föreligger kan dock efter särskilt medgivande familjepenning för värnpliktigs mor, som förestår hans hem, utgå med högst 12 kr. om dagen, trots att den värnpliktige inte har hemmavarande familjemedlem under 16 år. I förarbetena (prop. 1946: 73) diskuteras inte om med mor i detta sammanhang avses även adoptivmor.

2.3.10. Rätten att uppbära allmänt barnbidrag tillkommer enligt 4 § lagen (1947: 529) om *allmänna barnbidrag,* om barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad, barnets mor eller, om hon till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak är för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, barnets far samt i annat fall den som har vårdnaden. Enligt departementschefen (prop. 1947: 220 s. 92) skulle motsvarande regler gälla vid adoption av barn. Om äkta makar hade adopterat gemensamt eller om barn hade adopterats av kvinna skulle adoptivmodern sålunda få rätt till bidraget. I stället skulle barnets verkliga mor gå förlustig denna rätt, såvida inte barnet hade adopterats av hennes man.

2.3.11. Enligt 100 § 1 mom. tredje stycket lagen (1948: 433) om *försäkringsrörelse* får bl. a. inte den vara revisor, som är make till styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget eller som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med honom eller som är hans syskon eller som är i det svågerlag med honom att den ene är gift med den andres syskon. I förarbetena till lagen diskuteras inte om släktskap på grund av adoption skall medföra jäv (prop. 1948: 50 s. 324, 325 och 550).

2.3.12. I 1 § lagen (1950: 382) om *svenskt medborgarskap* anges i vilka fall barn förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen. Barn i äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen om fadern är svensk medborgare, medan för barn utom äktenskap motsvarande gäller om modern är svensk medborgare. I båda fallen saknar det betydelse var barnet är fött. Från regeln att moderns nationalitet inte är bestämmande för vilket medborgarskap barn i äktenskap förvärvar

vid födelsen finns ett undantag. Om fadern är statslös eller om barnet inte förvärvar hans medborgarskap vid födelsen, får nämligen barn i äktenskap svenskt medborgarskap om modern är svensk medborgare och barnet föds i Sverige. På grund av samhörigheten mellan de nordiska länderna har i 10 § a) öppnats möjlighet att i vissa avseenden likställa födelse här i landet med födelse i Danmark, Finland, Island eller Norge. För tillämpningen av denna regel, liksom av 10 § i övrigt, krävs dock att avtal har träffats därom med de andra länderna. Sådant avtal har träffats mellan Danmark, Norge, Finland och Sverige. I nu förevarande avseende gäller därför att födelse i Danmark, Finland eller Norge likställs med födelse här i landet.

I 2 § behandlas förvärv av svenskt medborgarskap genom legitimation. Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna medför det att före äktenskapet fött barn till makarna blir svensk medborgare, om barnet vid den aktuella tidpunkten är ogift och inte har fyllt 18 år.

Enligt 3 § första stycket kan utlänning, som oavbrutet har haft sitt hemvist i Sverige från det han fyllt sexton år och som dessutom tidigare har haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år, förvärva svenskt medborgarskap genom att efter det han fyllt 21 år men innan han har fyllt 23 år anmäla sin önskan därom hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd. Om vederbörande är statslös eller styrker att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att bli svensk medborgare, får anmälan göras redan då han har fyllt 18 år, om han vid tiden för anmälan har sitt hemvist här sedan fem år och dessutom tidigare har haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år. Enligt 10 § a) likställs vid anmälan enligt 3 § hemvist i Danmark, Finland eller Norge med hemvist här i landet under vissa förutsättningar.

4 § innehåller regler som i viss utsträckning gör det möjligt för förutvarande svenska medborgare att återfå medborgarskapet på enklare sätt än genom naturalisation enligt 6 §. Bestämmelsen är tillämplig bara på personer som har blivit svenska medborgare vid födelsen och som oavbrutet har haft sitt hemvist här i landet intill 18 års ålder. Om en sådan person har förlorat sitt svenska medborgarskap, kan han återvinna det genom att anmäla sin önskan därom till länsstyrelsen under förutsättning att han vid tiden för anmälan har hemvist här sedan minst två år. Är han utländsk medborgare, måste han styrka att han genom återvinningen förlorar det utländska medborgarskapet. Vid tillämpning av 4 § likställs enligt 10 § a) hemvist i annat nordiskt land (Danmark, Finland och Norge) intill tolv års ålder med hemvist här i riket. Har den som förlorat sitt svenska medborgarskap samtidigt förvärvat medborgarskap i annat nordiskt land och därefter oavbrutet varit medborgare i sådant land, återvinner han enligt 10 § c) sitt svenska medborgarskap genom att anmäla sin önskan därom till länsstyrelsen,

sedan han har tagit hemvist här. I det fallet kan anmälan alltså göras omedelbart efter hemvisttagandet. Det krävs inte heller att det förlorade svenska medborgarskapet har förvärvats vid födelsen. Bestämmelserna i 10 § c) gäller ännu bara i förhållande till medborgare i Danmark, Finland och Norge, eftersom avtal om paragrafens tillämpning som tidigare nämnts hittills har träffats endast med dessa länder.

När någon blir svensk medborgare med stöd av 3 eller 4 § eller 10 § b eller c), medför det i vissa fall att hans ogifta barn under 18 år också får svenskt medborgarskap. Bestämmelser härom ges i 5 §.

I 6 § ges föreskrifter om naturalisation. Villkor för naturalisation är enligt första stycket att den sökande har fyllt 18 år, att han sedan sju år har hemvist här i landet, att han har fört en hederlig vandel samt att han har möjlighet att försörja sig och sin familj. Även om dessa villkor inte är uppfyllda kan emellertid enligt andra stycket naturalisation äga rum om det med hänsyn till sökandens förhållanden föreligger särskilda skäl härför. När sökanden är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, kan avvikelse ske från villkoret om minst sju års hemvist i riket även om annat särskilt skäl inte föreligger. Om utlänning inte förlorar sitt utländska medborgarskap genom naturalisationen utan att den utländska regeringen eller annan myndighet medger det, kan som villkor för att sökande tas upp till svensk medborgare ställas, att han inom viss tid styrker att sådant medgivande har lämnats. I naturalisationsärende bestämmer den myndighet som beviljat naturalisation om denna skall omfatta även sökandens ogifta barn under 18 år.

Förutom att medborgare i de andra nordiska länderna har beretts en gynnad ställning i fråga om villkoren för naturalisation har de i 10 § b) tillagts rätt att genom ensidig förklaring förvärva svenskt medborgarskap såvida de uppfyller vissa villkor. Som tidigare nämnts är dock bestämmelserna i 10 § f. n. tillämpliga endast i förhållande till medborgare i Danmark, Finland och Norge. Medborgare i någon av dessa stater förvärvar enligt 10 § b) svenskt medborgarskap genom att hos vederbörande länsstyrelse anmäla sin önskan därom under förutsättning att han har förvärvat det danska, finska eller norska medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation, att han har fyllt 18 år samt att han sedan sju år har hemvist här i landet och inte under denna tid har dömts till fängelse.

7—9 §§ medborgarskapslagen innehåller regler om i vilka fall svenskt medborgarskap förloras.

Enligt 7 § förloras svenskt medborgarskap av den som förvärvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst i annan stat. Ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna förvärvar utländskt medborgarskap på något av dessa sätt, förlorar sitt svenska medborgarskap under förutsättning att föräldrarna har vårdnaden om

barnet. Är det bara en av föräldrarna som förlorar sitt svenska medborgarskap, följer barnet honom i medborgarskapsrättsligt avseende endast om den föräldern ensam har vårdnaden eller om vårdnaden utövas gemensamt och den andre inte är svensk medborgare. Vidare gäller enligt 7 § att ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingår äktenskap med varandra, förlorar sitt svenska medborgarskap. Har barnet hemvist här i landet inträder emellertid förlusten endast om barnet innan det har fyllt 18 år flyttar ur landet och då fortfarande är utländsk medborgare.

Den i 8 § upptagna förlustgrunden brukar benämnas preskription av medborgarskap. Den innebär att svensk medborgare, som är född utomlands och som aldrig har haft hemvist här och inte heller har uppehållit sig här under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap när han fyller 22 år. Förlusten inträder automatiskt när de angivna förutsättningarna föreligger. Centrala utlänningsmyndigheten kan dock på ansökan medge att medborgarskapet får behållas. När någon förlorar svenskt medborgarskap på grund av denna bestämmelse, medför det förlust av det svenska medborgarskapet även för hans barn, som har fått svenskt medborgarskap genom honom. Förlusten inträder oavsett barnets ålder och civilstånd under förutsättning att barnet inte genom förlusten av det svenska medborgarskapet kommer att sakna medborgarskap.

9 § innehåller bestämmelser om befrielse från svenskt medborgarskap efter ansökan. Den som är eller önskar bli utländsk medborgare kan av centrala utlänningsmyndigheten befrias från sitt svenska medborgarskap. Sådant beslut får inte meddelas, om sökanden därigenom skulle bli statslös. Är han ännu inte utländsk medborgare, skall därför som villkor för befrielsen föreskrivas att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

Beträffande adoptions verkan i medborgarskapshänseende finns inte några särskilda bestämmelser i den svenska medborgarskapslagen. Svensk medborgare som adopteras av utlänning förlorar alltså inte på den grunden sitt svenska medborgarskap. Utländsk medborgare som adopteras av svensk förvärvar inte genom adoptionen svenskt medborgarskap utan måste om han vill bli svensk medborgare ansöka om naturalisation enligt 6 § medborgarskapslagen. Med ordet "barn" i lagen avses således biologiskt barn och inte adoptivbarn (prop. 1950: 217 s. 87 och SOU 1967: 57 s. 14).

Medborgarskapslagen har tillkommit i nordiskt samarbete och överensstämmer i sak med motsvarande lagar i de andra nordiska länderna.

Inte heller i utländsk rätt medför adoption att adoptivbarnet förvärvar adoptantens medborgarskap om detta är ett annnat än hans eget. Vissa undantag härifrån gäller dock. Vidare torde en adoption ofta underlätta naturalisation av barnet i adoptantens hemstat (se SOU 1969: 11 s. 20).

En i Haag år 1930 antagen konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar (SÖ 1937: 9), till vilken Sverige har anslutit sig, innehåller bl. a. bestämmelser om adoptions inverkan i medborgarskapsrättsligt avseende. I art. 17 föreskrivs sålunda att, om medborgarskap enligt lagen i ett land kan förloras på grund av adoption, förlusten skall göras beroende av att den adopterade förvärvar medborgarskap i adoptantens hemland enligt där gällande bestämmelser om verkan av adoption i fråga om medborgarskap.

Av en redogörelse för Kungl. Maj:ts praxis i naturalisationsärenden (1LU 1968: 54 s. 45 f) framgår bl. a. följande. Om adoptionen är fullbordad antingen genom beslut av svensk domstol eller genom utomlands meddelat beslut, som godkänts av Kungl. Maj:t, och adoptivföräldrarna har gjort naturalisationsansökningen, bifalls denna regelmässigt. Om naturalisationsärendet gäller ett utländskt barn, som ännu ej är adopterat men som en ensamstående svensk eller svenska makar ämnar adoptera, kan barnet naturaliseras före adoptionen, om det enligt barnets hemlands lag är svårt eller omöjligt att genomföra adoption utan att barnet dessförinnan har fått svenskt medborgarskap. Därvid fordras yttrande av barnavårdsmyndighet att den planerade adoptionen är till barnets bästa. Barn under 18 år upptas som regel till svensk medborgare tillsammans med utländsk vårdnadshavare. Full hemvisttid fordras inte för barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man, när ansökan om naturalisation ges in av båda föräldrarna eller, om äktenskapet är upplöst, av vårdnadshavaren om han är svensk medborgare. Hemvistkravet efterges också i naturalisationsärenden i samband med adoption av barn. Föreskrift om att sökanden som villkor för naturalisation skall styrka att han har blivit befriad från sitt utländska medborgarskap meddelas endast om föreskriften tjänar något ändamål. En sådan föreskrift är givetvis inte aktuell när sökanden enligt sitt hemlands lag automatiskt förlorar sitt medborgarskap vid förvärv av annat. Inte heller finns anledning att uppställa villkoret för medborgare i stat som inte erkänner befrielseinstitutet. För medborgare i land där egen medborgare genom särskilt beslut kan befrias från medborgarskap ges dock i regel sådan föreskrift.

2.3.13. Enligt 46 § 1 mom. andra stycket lagen (1951: 308) om *ekonomiska föreningar* gäller bl. a. att revisor inte får vara make till styrelseledamot eller till befattningshavare hos föreningen, som har att sörja för bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver. Inte heller får revisor vara på visst i lagrummet angivet sätt släkt eller besvågrad med styrelseledamot eller sådan befattningshavare. I förarbetena diskuteras inte om släktskap på grund av adoption skall medföra jäv (prop. 1951: 34 s. 153).

Till 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar hänvisar 2 § lagen (1930: 115) om bostadsrättsföreningar och 49 § lagen (1956: 216) om

jordbrukskasserörelsen. Även i den nya bostadsrättslagen hänvisas till nämnda paragraf.

2.3.14. *Religionsfrihetslagen* (1951: 680) innehåller i 7 och 8 §§ bestämmelser enligt vilka barn under vissa förutsättningar vid födelsen automatiskt förvärvar medlemskap i svenska kyrkan.

Barn i äktenskap inträder enligt 7 § i svenska kyrkan vid födelsen om åtminstone en av föräldrarna tillhör kyrkan. I fall där endast den ene av föräldrarna är medlem skall barnet dock inte anses ha inträtt i kyrkan om föräldrarna eller i vissa fall den ene av dem inom sex veckor från barnets födelse hos pastor anmäler att barnet inte skall tillhöra kyrkan. Barn utom äktenskap blir enligt 8 § vid födelsen medlem i svenska kyrkan om modern är medlem. Erhåller ett utomäktenskapligt barn, som inte genom födelsen blivit medlem i kyrkan, äktenskaplig börd innan det fyllt 12 år genom att föräldrarna ingår äktenskap med varandra, blir barnet medlem i kyrkan om en av föräldrarna är medlem. Även i detta fall kan föräldrarna genom anmälan förhindra att barnet inträder i svenska kyrkan.

Reglerna om automatiskt förvärv av medlemskap vid födelsen beroende på om föräldrarna är medlemmar i kyrkan tar naturligtvis sikte endast på biologiska barn. I övrigt följer barn inte sina föräldrar i fråga om medlemskap i svenska kyrkan. Om föräldrarna utträder ur kyrkan måste sålunda särskild anmälan göras för barnet för att även det skall vinna utträde. Ansöker föräldrarna om och erhåller medlemskap i kyrkan måste särskild ansökan göras för barnet för att även det skall kunna bli medlem. Ansökan om inträde i svenska kyrkan och anmälan om utträde görs för den som står under annans vårdnad och är under 18 år av vårdnadshavaren. Sedan det vid födelsen avgjorts om ett barn skall vara medlem eller inte i svenska kyrkan, är — bortsett från vad som gäller om utomäktenskapligt barn som blir legitimerat — adoptivbarn och biologiska barn alltså helt jämställda såtillvida att det för båda fordras att vårdnadshavaren för deras räkning gör ansökan om inträde eller anmälan om utträde.

2.3.15. 27 § andra stycket lagen (1952: 166) om *häradsallmänningar* och 26 § andra stycket lagen (1952: 167) om *allmänningsskogar i Norrland och Dalarna* innehåller bestämmelser om revisorsjäv som helt motsvarar 46 § 1 mom. andra stycket lagen om ekonomiska föreningar. Inte heller i förarbetena till dessa lagar diskuteras om släktskap på grund av adoption skall medföra jäv (prop. 1952: 15 s. 93, 94 och 104).

2.3.16. Enligt 97 § 1 mom. tredje stycket lagen (1955: 183) om *bankrörelse* får till revisor inte utses bl. a. make till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget eller den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med styrelseledamot eller sådan befattningshavare eller är syskon till honom eller är i det svågerlag med honom att den ene är gift med den andres syskon.

I förarbetena diskuteras inte om släktskap på grund av adoption medför revisorsjäv (prop. 1955: 3 s. 206).

2.3.17. 53 § andra stycket lagen (1955: 416) om *sparbanker* innehåller en jävsbestämmelse för revisor motsvarande 97 § 1 mom. tredje stycket lagen om bankrörelse. Inte heller i förarbetena till sparbankslagen diskuteras om släktskap på grund av adoption medför revisorsjäv (prop. 1955: 151 s. 253 och 254).

2.3.18. Enligt 41 § första stycket lagen (1960: 729) om *upphovsrätt* till litterära och konstnärliga verk äger reglerna om giftorätt, arv och testamente tillämpning på upphovsrätten efter upphovsmannens död. Enligt andra stycket i samma paragraf kan upphovsmannen genom testamente med bindande verkan även för efterlevande make och bröstarvingar ge föreskrifter om rättens utövande eller bemyndiga annan att meddela sådana föreskrifter. Genom denna bestämmelse skyddas upphovsmannen mot att verket utnyttjas i strid mot hans önskemål till den del rätten faller på efterlevande makes giftorättsandel eller bröstarvinges laglott. Den delen skulle nämligen annars inte vara underkastad av upphovsmannen givna föreskrifter om rättens utövande (prop. 1960: 17 s. 215). Adoptivbarn nämns inte särskilt i lagrummet trots att de är berättigade till laglott. Uppenbarligen måste emellertid föreskrifter kunna gälla även den del av upphovsrätten som faller på adoptivbarns laglott.

2.3.19. Innehavare av gravrätt är enligt 8 § lagen (1963: 537) om *gravrätt* m. m. den till vilken sådan rätt har upplåtits. Vid dennes död övergår rätten, om annat inte har förordnats, till hans efterlevande make och arvingar eller den av dem som dessa anmäler som gravrättsinnehavare. Innehavaren av gravrätten bestämmer enligt 9 § vem som skall gravsättas inom gravplatsen. Upplåtaren har dock vissa möjligheter att vägra gravsättning. Innehas gravrätten av flera och kan de inte enas, bestämmer upplåtaren om gravsättningen. Därvid skall företräde ges enligt reglerna om arvsrätt. Dock skall bl. a. beaktas, att barn har företräde framför barnbarn, föräldrar före syskon och syskon före syskons barn. I lagens förarbeten (prop. 1963: 141) diskuteras inte om med de i 9 § uppräknade släktingarna skall jämställas de som på grund av adoption är i motsvarande släktskapsförhållande. Med hänsyn till regeln i 8 § att gravrätten vid en innehavares frånfälle övergår på hans arvingar, vilket innebär att adoptivsläktingar kan komma i fråga som gravrättsinnehavare, samt till bestämmelsen i 9 § att företräde till gravsättning skall ges enligt reglerna om arvsrätt torde dock med de i 9 § uppräknade släktingarna avses även motsvarande adoptivsläktingar.

2.3.20. Intagning på sjukhus med stöd av lagen (1966: 293) om beredande av *sluten psykiatrisk vård* i vissa fall kan med visst angivet undantag ske efter ansökan. Ansökan om intagning får enligt 4 § göras av bl. a. vissa närstående till den som ansökningen avser, nämligen hans

make, om makarna sammanbor, annan som stadigvarande sammanbor med honom, hans barn, far, mor, syskon, förmyndare eller gode man. Samma personer får enligt 18 § göra ansökan om utskrivning av patient och enligt 24 § anföra besvär över vissa i 21 och 22 §§ angivna beslut av läkare och utskrivningsnämnd. I lagens förarbeten anförs, att med föräldrar och barn jämställs adoptivföräldrar och adoptivbarn (prop. 1966: 53 s. 64 och 216). Däremot nämns inte adoptivsyskon.

2.3.21. *Folkbokföringsförordningen* (1967: 198) innehåller i 25 § bestämmelse om att levande fött barn skall kyrkobokföras i sin födelsehemort, om det är fött inom landet eller fött utom landet av kvinna, som är kyrkobokförd här eller bosatt här och upptagen i obefintlighetsregister. Födelsehemorten är i princip den församling där modern vid barnets födelse var kyrkobokförd eller upptagen i obefintlighetsregister.

Bestämmelsen att födelsehemorten är den församling där modern vid barnets födelse var kyrkoskriven eller upptagen i obefintlighetsregister avser givetvis endast den biologiska modern. Sedan barnet kyrkobokförts i födelsehemorten är folkbokföringsförordningens bestämmelser desamma för barn och adoptivbarn. I 11 § föreskrivs t. ex. att var och en skall kyrkobokföras i den församling och på den fastighet där han är bosatt. En person anses enligt 12 § bosatt på den fastighet där han regelmässigt vistas eller, när byte av bostad har skett, kan antas komma att regelmässigt vistas under nattvilan eller motsvarande vila (dygnsvila). Från denna bestämmelse gäller enligt 13—17 §§ vissa undantag. Bl. a. föreskrivs i 15 § att elev vid allmän eller enskild läroanstalt, om han kan anses ha sitt egentliga hemvist hos föräldrarna, andra anhöriga eller, om han är gift, hos sin familj eller på annan plats, skall anses bosatt där, även om han till följd av studierna tillbringar dygnsvilan på annan fastighet. Bestämmelserna i 15 § har övertagits från den tidigare folkbokföringsförordningen (1946: 469). I förarbetena diskuteras inte om med föräldrar i 15 § skall jämställas adoptant, när eleven är adopterad (prop. 1946: 255 s. 151). Det måste emellertid ligga i sakens natur att med föräldrar här avses även adoptivföräldrar.

2.3.22. Enligt 5 § första stycket lagen (1967: 531) om *tryggande av pensionsutfästelse* m. m. får arbetsgivare i balansräkningen som skuld under rubriken Avsatt till pensioner uppta vad han enligt allmän pensionsplan har åtagit sig att redovisa under denna rubrik. Enligt andra stycket får aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening och sparbank under rubriken Avsatt till pensioner redovisa även upplupen del av pensionsutfästelse som inte omfattas av allmän pensionsplan. Denna regel är dock försedd med en särskild begränsning såvitt gäller s. k. huvuddelägare. I fråga om arbetstagare, som har bestämmande inflytande över bolaget eller föreningen, eller sådan arbetstagares efterlevande får nämligen, under den tid som inflytandet består, vid redovisningen avseende inte fästas vid annan pensionsutfästelse än så-

dan som ingår i allmän pensionsplan. Till grund för bedömandet om en person har bestämmande inflytande skall enligt lagrummet läggas hans eget samt hans föräldrars, far- och morföräldrars, makes, avkomlings och avkomlings makes samlade innehav av aktier eller andelar. Den i lagrummet gjorda bestämningen av begreppet huvuddelägare tillkom på pensionsstiftelseutredningens förslag. Syftet var att ingen tvekan skulle uppstå om vilka släktskapsrelationer som skulle ge en person egenskapen av huvuddelägare. Frågan om släktskap på grund av adoption skulle likställas med vanlig släktskap berördes inte (prop. 1967: 83 s. 111—113 och 264—265).

2.3.23. Den nya *förvaltningslagen* (1971: 290), som träder i kraft den 1 januari 1972, innehåller allmänna regler om jäv beträffande förvaltningsmyndighet. I fråga om släktskapsjäv föreskrivs i 4 § första stycket 1 att den som har att handlägga ärende är jävig om saken angår honom själv eller hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående. Till skillnad från föreskriften i 4 kap. 13 § 2 rättegångsbalken anges i förvaltningslagen inte uttryckligen att släktskap eller svågerlag på grund av adoption skall räknas lika med vanlig släktskap eller svågerlag. Adoptivförhållande torde emellertid täckas av uttrycket närstående.

2.4 Vissa bestämmelser inom den familjerättsliga lagstiftningen

2.4.1. Den som är under 20 år och inte tidigare har varit gift måste enligt 2 kap. 2 § *giftermålsbalken* (GB) ha föräldrarnas eller, vid förfall för dem, förmyndares eller giftomans samtycke för att få ingå äktenskap. Enligt tredje stycket skall i fråga om adoptivbarn vad som i paragrafen sagts om föräldrar gälla adoptanten eller, om barnet har adopterats av makar eller ena maken adopterat andre makens barn, makarna.

2.4.2. Äktenskapshindren på grund av släktskap i 2 kap. 7—9 §§ GB avser endast biologisk släktskap. Av sakens natur får anses följa att släktskapshindren gäller även om den ene av kontrahenterna på grund av adoption inlemmats i en annan släkt.

2.4.3. I 5 kap. 12 § GB föreskrivs bl. a., att envar av makarna i ett äktenskap har rätt att för den dagliga hushållningen eller barnens uppfostran med förpliktande verkan även för den andra maken ingå sådana rättshandlingar som sedvanligen företas för dessa ändamål. Med barn avses här givetvis även adoptivbarn. Däremot åsyftas i lagrummet inte sådant barn till någon av makarna som adopterats av annan än andre maken.

2.4.4. Enligt andra stycket i bodelningsregeln i 13 kap. 12 § GB har efterlevande make alltid rätt att av giftorättsgodset, om det förslår, få egendom till sådant värde att den tillsammans med den enskilda egendom som tillhör honom motsvarar fyra gånger det vid tiden för döds-

fallet gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Efterlämnar den avlidne barn under 16 år som inte är barn även till den efterlevande maken skall dock, enligt tredje stycket i paragrafen, bestämmelsen i andra stycket inte tillämpas.

Den inskränkning i sina bodelningsanspråk som efterlevande make får tåla när den avlidne efterlämnar barn under 16 år har sin grund i att för sådant barn dödsfallet i allmänhet betyder att en rätt till underhåll faller bort och att barnets anspråk på arv eller underhåll i ett sådant fall inte bör offras för att tillgodose den efterlevande makens intresse av att behålla hemmet intakt (prop. 1969: 124 s. 77). Trots att det varken i själva lagrummet eller i förarbetena uttryckligen sägs att med barn i paragrafen avses även adoptivbarn måste med hänsyn till grunderna för bestämmelsen detta anses vara fallet. Det torde också vara klart att vid tillämpning av lagrummet hänsyn inte skall tas till förekomsten av sådant barn under 16 år till den avlidne som adopterats av annan än den avlidnes make.

2.4.5. I 13 kap. 13 § GB föreskrivs bl. a. att make vid bodelning har rätt att få sig tillskiftad fastighet som ingår i hans giftorättsgods, även om egendomens värde överstiger vad som belöper på hans lott. Ett villkor härför är dock att han lämnar pengar till fyllnad av andre makens lott. När make är död tillkommer enligt tredje stycket motsvarande lösningsrätt hans bröstarvingar, dock endast beträffande fastighet som den avlidne maken förvärvat från någon med vilken han varit släkt i rätt uppstigande led eller till vilken han på grund av adoption stått i motsvarande förhållande eller från sådan anförvants dödsbo. Med uttrycket "bröstarvinge" avses i paragrafen även adoptivbarn och dess avkomlingar (prop. 1958: 144 s. 159 och 335). Vid stark adoption måste lagrummet anses innebära att med bröstarvinge avses alla de som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till den avlidne maken som dennes avkomlingar. Släktskap på grund av adoption är således i de avseenden som lagrummet reglerar helt jämställd med biologisk släktskap. Eftersom ett adoptivbarn inte har arvsrätt efter sina biologiska föräldrar är det klart att med "bröstarvinge" inte åsyftas sådan avkomling till den döde maken som genom adoption inlemmats i en annan släkt.

2.4.6. Bestämmelserna i 1—3 kap. *föräldrabalken* (FB) om barns börd, om talan angående äktenskaplig börd och om faderskap till barn utom äktenskap bygger på den biologiska släktskapen och tar inte sikte på adoptivförhållanden.

2.4.7. Vårdnaden om adoptivbarn tillkommer enligt 6 kap. 11 § FB adoptanten. Enligt samma paragraf skall de bestämmelser om vårdnad som gäller för föräldrar och barn i äktenskap ha motsvarande tillämpning i fråga om adoptant och adoptivbarn. Om någon adopterats av makar eller om ena maken adopterat den andres barn, skall härvid anses som om barnet vore deras gemensamma.

2.4.8. Frågan om underhållsskyldigheten mellan föräldrar och barn regleras i 7 kap. FB. I 5 § första stycket föreskrivs att, när det gäller adoptivförhållanden, adoptivbarn och adoptant har samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn samt att, om adoptanten är gift, hans make har samma underhållsskyldighet mot adoptivbarnet som make annars har mot andre makens barn. Enligt andra stycket upphör underhållsskyldigheten mellan adoptivbarnet och dess föräldrar genom adoptionen. Om adoptanten är gift med en av barnets föräldrar skall dock underhållsskyldigheten mellan den föräldern och barnet bestå.

2.4.9. I 8 kap. FB finns regler om barnavårdsman. För barn i äktenskap kan enligt 1 § under vissa förutsättningar barnavårdsman förordnas när vårdnaden om barnet tillkommer endast den ene av föräldrarna. Även under det att en vårdnadstvist mellan föräldrarna pågår kan barnavårdsman förordnas för barnet. Har barn adopterats av makar eller har den ene maken adopterat den andres barn skall enligt 2 § bestämmelserna i 1 § om barn i äktenskap äga motsvarande tillämpning. Som framgår av lagtexten är det inte avsett att barnavårdsman skall förordnas för ett barn som adopterats av en ensamstående person eller av en gift person om barnet inte är barn eller adoptivbarn till adoptantens make. Förhållandet är detsamma för ett barn i äktenskap vars far eller mor har avlidit.

2.4.10. 11 kap. FB som rör förmyndare innehåller i 1 § första och andra styckena bestämmelser om legal förmyndare för underårigt barn i äktenskap. För sådant barn är föräldrarna förmyndare. Om en av dem har dött eller är omyndig skall den andre vara barnets förmyndare. Om vårdnaden om barnet tillagts endast den ene av föräldrarna, t. ex. i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad, är vårdnadshavaren förmyndare. För adoptivbarn gäller enligt tredje stycket att vad som föreskrivs om föräldrar och barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning. Om någon adopterats av makar eller om den ene maken adopterat den andre makens barn skall det anses som om barnet var deras gemensamma.

2.4.11. Inskrivning av förmynderskap behandlas i 12 kap. FB. Där föreskrivs i 1 § första stycket bl. a., att förmynderskap för underårig skall inskrivas då far, efter vilken den underårige är arvsberättigad, eller mor eller, om den underårige är adopterad, adoptant avlider.

2.4.12. Enligt 4 kap. 1 § *ärvdabalken* (ÄB) har adoptivbarn och dess avkomlingar samma arvsrätt som om adoptivbarnet hade varit adoptantens eget barn. Rörande innebörden av denna bestämmelse anförde föredragande departementschefen, att när det gäller att avgöra vilken arvsrätt ett adoptivbarn eller dess avkomling har, skall vad som är föreskrivet om skyldemans arvsrätt tillämpas (prop. 1958: 144 s. 113). Bestämmelser härom finns i 2 kap. ÄB, men även reglerna om förskott på arv i 6 kap., om laglott i 7 kap. och om avsägelse av rätt till arv i 17 kap.

måste iakttas i tillämpliga delar, om adoptivbarns likställighet med adoptantens eget barn skall kunna upprätthållas. Det syntes vidare enligt departementschefen naturligt att likställigheten fick konsekvenser också i andra sammanhang där skyldemans arvsrätt är i fråga. Sålunda borde i 3 kap. 1 § om efterlevande makes arvsrätt villkoret att arvlåtaren saknar bröstarvingar avse även adoptivbarn och avkomlingar till sådant barn. På samma sätt borde bestämmelserna om bröstarvingar och avkomlingar i 11 kap. om testamentes tolkning omfatta även adoptivbarn och dess avkomlingar. Däremot syntes reglerna i 8 kap. om underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen och i 18 kap. 5 § om rätt till visst underhåll av dödsbos medel inte angå arvsrätten i egentlig mening. Det syntes därför befogat att uttryckligen ange i vad mån dessa regler ägde tillämpning vid adoptivförhållanden.

2.4.13. I 8 kap. 9 § ÄB föreskrivs i enlighet med dessa uttalanden i första stycket att bestämmelserna i kapitlet om rätt för barn att få underhållsbidrag ur kvarlåtenskap och om skyldighet för barn och dess avkomlingar att utge underhållsbidrag skall gälla i samma utsträckning för arvlåtarens adoptivbarn och dess avkomlingar som för hans egna bröstarvingar. I paragrafens andra stycke föreskrivs att bestämmelserna i kapitlet inte skall tillämpas när barn till arvlåtaren adopterats av annan än dennes make.

2.4.14. I 18 kap. 5 § ÄB anges, att den där åsyftade rätten till underhåll tillkommer efterlevande make och oförsörjda barn eller adoptivbarn.

2.4.15. I 4 kap. 2 § ÄB föreskrivs att arvsrätt inte äger rum mellan adoptivbarnet och dess avkomlingar å ena samt övriga släktingar till adoptivbarnet å andra sidan med det undantaget att, om make adopterat andre makens barn, arv skall tas som om barnet var makarnas gemensamma.

2.4.16. Enligt 10 kap. 4 § ÄB får till testamentsvittnen inte tas bl. a. testators make eller den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med honom eller som är hans syskon eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom, och inte heller den som förordnandet avser eller dennes make eller någon som står i sådant släktskap eller svågerlag till denne som nyss sagts eller på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom.

3 Tidigare behandling av frågan om en allmän regel om adoptions rättsverkningar

Frågan om införandet av en allmän regel rörande adoptions rättsverkningar uppmärksammades redan av lagberedningen under förarbetena till 1917 års adoptionslag. Beredningen underströk att adoption gi-

vetvis borde ge barnet i allt väsentligt rättsställning som adoptantens äkta barn men fann det dock inte lämpligt att införa en sådan allmän regel. Vad gällde straffrättsliga, processuella och i allmänhet alla offentligrättsliga frågor borde enligt beredningen försiktigheten bjuda att någon allmän regel inte togs upp i adoptionslagen. Det behövdes beträffande varje särskild sådan fråga en prövning huruvida adoptivbarnet skulle vara likställt med adoptantens eget barn. Vad det civilrättsliga området beträffade visade det sig enligt beredningen att reglerna om förhållandet mellan föräldrar och barn i allmänhet inte utan vidare kunde tillämpas på adoptivföräldrar och adoptivbarn. På så gott som alla punkter fordrades modifikationer av eller tillägg till de allmänna reglerna.

Under förarbetena till ärvdabalken anförde föredragande departementschefen (prop. 1958: 144 s. 112), att det enligt hans mening i och för sig skulle vara önskvärt att på lämpligt ställe, närmast i 4 kap. föräldrabalken, ta upp en allmän regel att adoptivbarn genom adoptionen fick i princip samma rättsställning som ett adoptantens inom äktenskap födda barn. Särskilt om adoptionsinstitutet reformerades så att den s. k. svaga adoptionsformen slopades, skulle enligt departementschefen en sådan regel framstå som i hög grad naturlig. Han ansåg dock att det väckte vissa betänkligheter att beträda denna väg. Sålunda skulle det bli mycket svårt att överblicka konsekvenserna i olika hänseenden av en allmän regel i ämnet, även om denna uttryckligen begränsades till det civilrättsliga området. Vidare skulle en allmän föreskrift kunna utgöra ett hinder för att i praktiskt särskilt viktiga sammanhang ge en från upplysningssynpunkt önskvärd specialregel, t. ex. att adoptivbarn i arvsrättsligt hänseende skulle vara jämställt med adoptantens äkta barn. En sådan specialregel skulle ju redan vara täckt av den allmänna regeln. Departementschefen stannade därför för att inte förorda någon allmän föreskrift och ansåg att den dittillsvarande lagstiftningstekniken i princip borde bibehållas.

4 Nordisk lagstiftning på området

Den *danska* adoptionslagen innehåller i 2 kap. med rubriken "retsvirkninger" bestämmelser om att adoptivbarnet genom adoptionen erhåller adoptantens namn, att adoptanten blir förmyndare och vårdnadshavare för adoptivbarnet samt att detta och dess avkomlingar ärver och ärvs av adoptanten som om det var dennes eget barn, under det att det arvsrättsliga förhållandet mellan adoptivbarnet och dess verkliga släkt bortfaller. I övrigt får adoptivbarnet genom en särskild regel i adoptionslagen rättsställning som adoptantens äkta barn. Har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn får barnet i förhållande till ma-

karna samma rättsställning som om det var deras gemensamma barn. Bestämmelsen torde ta sikte endast på rent civilrättsliga förhållanden.

I den *finska* och *norska* adoptionslagstiftningen finns inte någon generell regel om adoptivbarns likställighet med adoptantens eget barn .

5 Promemorian

I promemorian anförs att särreglerna för adoptivförhållanden bör avskaffas och ersättas av en ordning som helt likställer adoptivsläkt med biologisk släkt i alla de fall då inte speciella förhållanden kräver en särreglering. Med hänsyn härtill finns anledning att överväga införande av en allmän lagregel av nyss angivna innebörd. En sådan lösning sägs vara förenad med flera fördelar. Dels kommer den allmänna likställighetsprincipen till klart uttryck i lagstiftningen, dels behöver de olika bestämmelserna rörande rättsförhållandet mellan personer av samma släkt inte betungas med särskilda regler om adoptivförhållanden.

Vad gäller de i prop. 1958: 144 uttalade farhågorna för att det skulle bli mycket svårt att överblicka konsekvenserna av en allmän regel i ämnet påpekas att den kartläggning av olika rättsregler som har gjorts i promemorian torde ge tillräckligt god överblick över i sammanhanget aktuella bestämmelser för att konsekvenserna av en generell regel om adoptivbarns likställighet med adoptantens eget barn skall kunna bedömas med tillräcklig säkerhet. En sådan generell regel hindrar inte att det i specialregler uttryckligen föreskrivs att adoptivbarn är likställt med adoptantens eget barn, om detta anses önskvärt från pedagogisk synpunkt. Emellertid torde behovet av sådana specialregler inte göra sig gällande med samma styrka som tidigare med hänsyn till att adoptivbarn numera i mycket högre grad än förr är bundna till adoptantens familj och det därför för de flesta människor framstår som naturligt att ett adopterat barn har samma rättsställning som ett biologiskt.

Mot bakgrund av det anförda föreslås i promemorian att en generell regel om adoptions rättsverkningar införs som en ny 8 § i 4 kap. FB. En sådan regel bör ge uttryck åt principen att, om annat inte särskilt föreskrivits eller följer av sakens natur, vid tillämpning av bestämmelser som tillmäter släktskapsförhållande rättslig betydelse adoptivbarn skall anses som adoptantens eget barn, medan banden mellan barnet och dess biologiska släkt i motsvarande mån skall anses upphävda. Eftersom i vissa avseenden olika regler gäller för barn i och utom äktenskap och adoptivbarn i sådana fall jämställs med den förra gruppen föreslås att barnet skall anses som adoptantens barn i äktenskap.

En regel av denna innebörd sägs medföra att sådana specialregler

för adoptivförhållanden som helt jämställer släktskap på grund av adoption med vanlig släktskap och som här har redovisats under 2.1 kan undvaras. Dessa regler föreslås därför bli upphävda. Undantag bör dock enligt promemorian göras för lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge (2.1.24), eftersom den konvention som ligger till grund för lagen särskilt nämner underhållsbidrag till adoptivbarn.

Av redogörelsen för 28 § tredje stycket arvsskatteförordningen (2.1.13) framgår att testamente eller gåva från biologiska föräldrar till deras bortadopterade barn fortfarande beskattas i klass I. Den föreslagna generella regeln om att det rättsliga bandet mellan ett adoptivbarn och dess biologiska släkt bryts genom adoptionen kommer att medföra att beskattningen av sådana förvärv i fortsättningen skall ske i klass II. För att undvika ett sådant inte åsyftat resultat förordas, att i paragrafen införs en bestämmelse av innebörd att när det gäller tillämpningen av arvsskatteförordningen barn som har adopterats skall anses tillhöra både adoptantens släkt och sin biologiska släkt.

Det konstateras vidare i promemorian att även de bestämmelser rörande adoptivförhållanden som har upptagits i avsnitt 2.2, bortsett från bestämmelserna i namnlagen, blir obehövliga, om en regel av nyss nämnt innehåll införs i lagstiftningen. Det föreslås därför att också dessa regler upphävs. Eftersom lagen om bostadsrättsföreningar (2.2.6) upphör att gälla vid utgången av juni 1972 föreslås dock inte några ändringar i den.

Namnlagen (2.2.7) måste enligt promemorian naturligen även i fortsättningen innehålla specialregler om adoptivbarns förvärv av släktnamn. Det finns dock anledning att överväga om de nuvarande reglerna kan bringas i än större överensstämmelse med de regler som gäller för biologiska barns förvärv av sådant namn.

Enligt 3 § namnlagen har den som antas till adoptivbarn vissa möjligheter att behålla sitt tidigare namn eller att bära detta som ett tilläggsnamn framför adoptantens namn. Som motiv för denna regel anfördes under lagens förarbeten att adoption stundom sker utan brytande av barnets samhörighet med dess naturliga föräldrar. Som exempel på sådana fall nämndes att ett barn omhändertas av annan med anledning av att dess föräldrar har förolyckats eller att en vuxen person adopteras (prop. 1963: 37 s. 54 och 57). Dessa synpunkter torde enligt promemorian alltjämt äga giltighet. Anledning saknas därför att ändra reglerna om rätt för adoptivbarn att efter tillstånd av domstol behålla sitt tidigare namn eller att bära detta som tilläggsnamn.

I syfte att, såvitt gäller rätten att anta moderns släktnamn som ogift, bringa reglerna om adoptivbarn i bättre överensstämmelse med vad som gäller för biologiska barn föreslås införande i ett nytt tredje stycke i 3 § namnlagen av en bestämmelse om rätt för den som har adopterats

av kvinna, utan att vara barn eller adoptivbarn till hennes make, att genom anmälan hos pastor förvärva adoptivmoderns släktnamn som ogift. Regeln har utformats efter mönster av 2 § första stycket andra punkten.

Om en person har förvärvat nytt släktnamn efter ansökan, kan enligt 10 § andra stycket namnlagen hans föräldrar, syskon eller syskons barn med hans samtycke efter ansökan hos namnmyndigheten förvärva namnet. Samma rätt anses böra tillkomma dem som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom. Detta torde följa av den föreslagna allmänna regeln om likställighet mellan adoptivsläkt och biologisk släktskap och någon uttrycklig bestämmelse i ämnet har därför inte ansetts behövlig.

Enligt 13 § andra stycket namnlagen har barn eller adoptivbarn till den som efter ansökan har förvärvat nytt släktnamn samt sådant barns eller adoptivbarns avkomling rätt att med förvärvarens samtycke anta namnet. Bestämmelsen omfattar inte uttryckligen barns eller adoptivbarns adoptivbarn. Den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till förvärvaren som dennes avkomling bör dock ha samma rätt som avkomlingen att anta namnet. Detta resultat torde till följd av den föreslagna allmänna likställighetsregeln uppnås om ordet adoptivbarn utgår ur 13 §, och det föreslås att paragrafen ändras i enlighet härmed.

Vad slutligen gäller de bestämmelser som har upptagits i avsnitt 2.3 har de flesta av dem enligt promemorian sådant innehåll att de bör gälla i lika mån vid släktskap på grund av adoption som vid biologisk släktskap. Den föreslagna generella bestämmelsen i föräldrabalken leder till detta resultat. Beträffande några bestämmelser ligger det i sakens natur att de inte är tillämpliga på adoptivförhållanden. Reglerna om straff för otukt med avkomling eller syskon i 6 kap. 5 § BrB (2.3.1) tar sikte direkt på den biologiska släktskapen och bör därför inte heller framdeles omfatta adoptivbarn och adoptivsyskon, som inte samtidigt är biologiskt barn eller syskon. Religionsfrihetslagens (2.3.14) bestämmelser om barns förvärv av medlemskap i svenska kyrkan vid födelsen kan givetvis inte avse adoptivbarn. Detsamma gäller bestämmelsen i folkbokföringsförordningen (2.3.21) om barns födelsehemort. I övrigt behandlas adoptivbarn och biologiska barn redan nu helt lika enligt sistnämnda båda författningar.

Vad beträffar medborgarskapslagen (2.3.12), som nu saknar bestämmelser om adoptions verkan i medborgarskapshänseende, anförs i promemorian att det i de flesta fall där svenskar adopterar utländska medborgare torde röra sig om små barn som i samband med adoptionen förs till Sverige för att växa upp här i landet hos sina adoptivföräldrar. I praxis sker eftergift av kravet på hemvisttid när det är fråga om naturalisation av utländska barn som har adopterats av svenskar. Dessa barn upptas regelmässigt till svenska medborgare. An-

sökningsförfarandet kan därför förefalla onödigt. Väntetiden under ärendets behandling upplevs säkerligen som psykiskt pressande. Förfarandet är dessutom förenat med kostnader. För svenskar som adopterar utländska barn skulle det säkerligen framstå som en avsevärd förenkling om barnet redan genom adoptionsbeslutet blev svensk medborgare. Mot en sådan lagändring möter emellertid vissa betänkligheter. Framför allt pekas på att den skulle leda till en inte önskvärd ökning av antalet dubbla medborgarskap. Härtill kommer att medborgarskapslagstiftningen har tillkommit i nordiskt samarbete och att en reform i nämnd riktning därför inte bör vidtas utan samråd med övriga nordiska länder. Av dessa skäl läggs i promemorian inte fram förslag till någon ändring på denna punkt.

Ett införande i FB av den föreslagna generella bestämmelsen om adoptions rättsverkningar skulle i avsaknad av särskilda föreskrifter påverka innebörden av vissa av de bestämmelser i medborgarskapslagen som rör barn. Att reglerna i 1 och 2 §§ om barns förvärv av svenskt medborgarskap vid födelsen resp. genom legitimering endast kan avse biologiskt barn torde visserligen stå klart. Samma är förhållandet med 8 §, som handlar om preskription av medborgarskap och innebär att svensk medborgare, som är född utom riket och som aldrig har haft hemvist här och inte heller har uppehållit sig här under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige, i princip förlorar sitt svenska medborgarskap när han fyller 22 år samt att detta gäller även hans barn, som har fått svenskt medborgarskap genom honom. Däremot skulle bestämmelserna om barn i 5 §, 6 § sista stycket samt 7 § 3 och 4 i och för sig kunna tillämpas på adoptivbarn. Mot bakgrund av det som förut anförts anses emellertid att dessa regler inte bör bli tillämpliga i fråga om adoptivbarn. I promemorian föreslås därför att det i medborgarskapslagen införs en särskild bestämmelse enligt vilken vad i lagen sägs om förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap för barn när det är fråga om adoptivbarn skall tillämpas endast om barnet tillika är adoptantens eget barn.

Avslutningsvis behandlas i promemorian frågan om till följd av införandet av en generell regel om adoptions rättsverkan de särbestämmelser för adoptivförhållanden inom den familjerättsliga lagstiftningen som har redovisats i avsnitt 2.4 kan undvaras. Dessutom undersöks om den föreslagna likställighetsregeln kan tänkas medföra någon inte avsedd ändring i sak av andra där redovisade bestämmelser.

Bestämmelserna om adoption i 4 kap. FB måste givetvis stå kvar. En rad andra bestämmelser kan däremot slopas. Detta gäller 2 kap. 2 § tredje stycket och specialbestämmelsen för adoptivförhållanden i 13 kap. 13 § tredje stycket GB, 6 kap. 11 §, 7 kap. 5 §, 8 kap. 2 §, 11 kap. 1 § tredje stycket och specialbestämmelsen för adoptivförhållanden i 12 kap. 1 § första stycket FB samt 4 kap. 1 och 2 §§, 8 kap. 9 § och

specialbestämmelserna för adoptivförhållanden i 10 kap. 4 § och 18 kap. 5 § andra stycket ÄB. I promemorian föreslås därför att de nu nämnda specialreglerna för adoptivförhållanden upphävs.

Äktenskapshindren i 2 kap. 7—9 §§ GB avser enligt promemorian endast biologisk släktskap. Detta torde stå klart även efter införande av en principbestämmelse om adoptivbarns likställighet med andra barn, särskilt med hänsyn till innehållet i 4 kap. 7 § FB, där det föreskrivs att all verkan av adoptionen upphör såvitt gäller adoptivbarnets ställning till adoptanten och dennes släkt om adoptivbarnet ingår äktenskap med adoptanten. Av sakens natur får anses följa att släktskapshindren gäller även om den ene av kontrahenterna på grund av adoption har inlemmats i en annan släkt.

Med ordet barn i 5 kap. 12 § GB måste enligt promemorian redan nu avses även adoptivbarn. Paragrafens innebörd ändras därför inte genom den föreslagna likställighetsregeln. Detsamma gäller enligt promemorian 13 kap. 12 § GB. Trots att det varken i lagtexten eller i förarbetena uttryckligen sägs att med barn i paragrafen avses även adoptivbarn måste detta med hänsyn till grunderna för bestämmelsen anses vara fallet. Det torde också vara klart att vid tillämpning av lagrummet hänsyn inte skall tas till sådant barn under 16 år till den avlidne som har adopterats av annan än den avlidnes make. Vad gäller 13 kap. 13 § GB framhålls att uttrycket bröstarvinge vid stark adoption måste anses omfatta alla dem som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till den avlidne maken som dennes avkomlingar. Släktskap på grund av adoption är således i de avseenden som paragrafen reglerar helt jämställd med biologisk släktskap. Eftersom ett adoptivbarn inte har arvsrätt efter sina biologiska föräldrar är det vidare klart att med bröstarvinge inte åsyftas sådan avkomling till den döde maken som genom adoption har inlemmats i en annan släkt. Införandet i lagstiftningen av den föreslagna bestämmelsen om adoptions rättsverkan medför därför inte någon ändring av innehållet i 13 kap. 13 §. Däremot kan, som förut sagts, särbestämmelsen för adoptivförhållanden i tredje stycket undvaras.

Bestämmelserna i 1—3 kap. FB bygger på den biologiska släktskapen och tar inte sikte på adoptivförhållanden. Med hänsyn härtill och då bestämmelserna inte innehåller regler om vad som skall gälla på grund av visst släktskapsförhållande utan endast innehåller anvisningar för bestämmandet av om släktskapsförhållande över huvud taget skall anses föreligga kommer de inte att beröras av den föreslagna generella regeln om adoptions rättsverkan.

I detta sammanhang berörs i promemorian frågan huruvida talan om äktenskaplig börd och om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap bör tillåtas efter det att ett barn har adopterats bort. Mot tillåtandet av sådan talan kan åberopas att de familjerättsliga banden

mellan adoptivbarn och dess biologiska far har klippts av genom adoptionen oberoende av utgången i ett sådant mål. För motsatt ståndpunkt talar emellertid att den biologiska släktskapen mellan ett adoptivbarn och dess biologiska släkt kan aktualiseras i vissa situationer, t. ex. när det gäller tillämpning av bestämmelserna om äktenskapshinder i 2 kap. 7—9 §§ GB eller om otukt i 6 kap. 5 § BrB. Vidare får adoptivbarn i likhet med andra barn anses ha ett legitimt intresse att genom talan om äktenskaplig börd eller om faderskap till barn utom äktenskap försöka vinna klarhet om sin härstamning. Någon inskränkning i adoptivbarns möjligheter att föra sådan talan bör därför enligt promemorian inte göras.

6 Remissyttrandena

Den i promemorian uttalade uppfattningen att principen om adoptivbarns likställighet i rättsligt avseende med andra barn bör slå igenom även i annan lagstiftning än den familjerättsliga har vunnit instämmande eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden. Remissinstanserna har också godtagit förslaget att i FB införa en allmän regel om adoptions rättsverkningar och ur lagstiftningen rensa ut de bestämmelser som uttryckligen likställer adoptivsläkt med biologisk släkt. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Svenska livförsäkringsbolags förening* tillstyrker emellertid de föreslagna lagändringarna endast under förutsättning att i alla de bestämmelser som nu innehåller regler om adoptivförhållande införs en uttrycklig hänvisning till den allmänna regeln i FB. Som skäl för denna ståndpunkt anförs att sådana uttryck i lagtexten som bröstarvingar och avkomlingar annars kan vålla missförstånd och leda till den felaktiga tolkningen att bestämmelsen inte avser adoptivbarn. Att ur uppräkningar i lagtext av olika släktingar utesluta adoptivsläktingar anses ägnat att vilseleda allmänheten särskilt som uppräkningarna är avsedda att vara uttömmande och inte endast exemplifierande. Den föreslagna undantagsregeln i 4 kap. 8 § andra stycket FB är föga upplysande och öppnar möjligheter till skönsmässig bedömning. De i promemorian behandlade lagrummen ger enligt organisationerna i sitt nuvarande skick ett tydligare och för allmänheten mer upplysande besked än de skulle göra om specialreglerna för adoptivförhållanden rensades ut. *Svea hovrätt* betonar vikten av att allmänheten får erforderlig information om de nya bestämmelserna. Hovrätten framhåller också att en reform i enlighet med förslaget i vissa fall kan leda till tveksamhet om hur det förhåller sig med adoptivbarn. Som exempel nämns 65 § kommunalskattelagen, som särskilt nämner styvbarn och fosterbarn.

Vad gäller den närmare utformningen av den föreslagna nya 8 § i

4 kap. FB har *riksskatteverket, Stockholms domkapitel* och *tingsrättsdomareföreningen* kritiserat uttrycket "adoptantens barn i äktenskap". Verket förordar att uttrycket ändras till "adoptantens eget barn" samt att andra punkten får lydelsen: "Är barn adopterat av makar eller har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn skall barnet anses som makarnas gemensamma". Om ena maken ensam antar ett adoptivbarn och barnet inte är barn eller adoptivbarn till andre maken uppstår inte något rättsförhållande mellan barnet och denne, och barnet torde då enligt verket inte kunna anses som adoptantens barn i äktenskap. Inte heller torde ett barn som har adopterats av en änka eller en frånskild kvinna kunna anses som hennes barn i äktenskap. Domkapitlet anser att uttrycket "barn i äktenskap" kan få inte önskvärda konsekvenser i arvsrättsliga sammanhang. Tingsrättsdomareföreningen, som förmodar att den föreslagna formuleringen har valts med hänsyn till lydelsen av 6 kap. 11 § FB, framhåller att barn utom äktenskap nu har en annan rättsställning än när balken antogs och att det därför inte torde vara nödvändigt att jämställa adoptivbarn med barn i äktenskap.

Beträffande frågan om utmönstring av särbestämmelser för adoptivförhållanden anser *tingsrättsdomareföreningen* inte att tillräckliga skäl har förebragts för bibehållande av ordet adoptivbarn i lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Med anledning av förslaget till ändring i 28 § arvsskatteförordningen anför *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Svenska livförsäkringsbolags förening* att det är oegentligt att i lagtexten använda termen arvlåtaren, eftersom arvsrätt mellan de personer som berörs av bestämmelsen är utesluten till följd av 1970 års ändringar i adoptionslagstiftningen. Dessutom synes det inte förenligt med rådande uppfattning om innebörden av begreppet släkt att påstå att en adopterad person tillhör adoptantens släkt. Organisationerna föreslår därför att bestämmelsen får lydelsen "Vad nu sagts gäller även om barnet eller avkomlingen till följd av adoption saknar rätt till arv efter den avlidne". De framhåller vidare att det under alla omständigheter bör komma till klart uttryck i paragrafen att arv eller gåva från de biologiska föräldrarna till ett bortadopterat barn skall beskattas i klass I.

De föreslagna ändringarna i försäkringsavtalslagen godtas i och för sig av *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Svenska livförsäkringsbolags förening*. Organisationerna framhåller emellertid att med bröstarvinge i 104 § tredje stycket f. n. inte kan avses annat än biologisk avkomling. De påpekar vidare att det vid varje ändring i arvslagstiftningen uppkommer frågor om uttryck som arvinge, barn o. d. i förmånstagarförordnanden skall ges den innebörd som uttrycket hade när förordnandet gjordes eller när dödsfallet inträffade. Vad beträffar den nu föreslagna lagändringen anför de att en bedömning av försäk-

ringstagarens avsikt, även om ett förordnande har tillkommit efter lagändringen, i praktiken ofta torde kunna leda till att det inte utan vidare kan antas att han har velat gynna oskylda personer, som hans barnbarn eller adoptivbarn har adopterat och till vilka han inte haft några personliga band.

De i promemorian föreslagna ändringarna i namnlagen berörs i flera av remissyttrandena.

Riksskatteverket anser att det nuvarande andra stycket i 3 § namnlagen blir överflödigt efter införande av den generella bestämmelsen i 4 kap. 8 § FB. Verket anmärker dessutom att formuleringen "adopterat av makar" inte ger barn till en man som har adopterats av dennes hustru möjlighet att förvärva hustruns namn. Om stycket utgår kan barnet emellertid erhålla hustruns namn som ogift enligt 1 § tredje stycket namnlagen jämfört med 4 kap. 8 § första stycket andra punkten FB. Mot det föreslagna nya tredje stycket i 3 § förklarar sig verket inte ha något att erinra. Verket framhåller dock att den föreslagna formuleringen "kvinnans make" i vissa fall kan leda till oklarhet om med uttrycket avses maken vid adoptionstillfället eller vid det senare tillfälle då frågan om namnändring uppkommer för barnet. Även *Stockholms domkapitel* anser nuvarande 3 § andra stycket obehövligt och föreslår att det utgår. Domkapitlet ifrågasätter vidare om adoptivbarns rätt att bära de biologiska föräldrarnas namn som tilläggsnamn bör bibehållas. *Tingsrättsdomareföreningen* önskar ett förtydligande av 3 § första stycket. Enligt lagrummets nuvarande lydelse skall ett barn som adopterats av sin fars hustru erhålla hustruns efternamn. Huvudregeln bör emellertid vara att barnet behåller sin fars namn, eller, om det är fött utom äktenskap, förvärvar detta namn. Lagtexten bör förtydligas i detta hänseende. I fråga om andra stycket samma paragraf anmärker föreningen att det utesluter sådana barn som adopterats av faderns eller moderns make från möjligheten att anta moderns släktnamn. Föreningen föreslår därför att ett nytt stycke införs omedelbart efter det nuvarande andra stycket med lydelsen "Vad som sägs i andra stycket gäller även om make har adopterat andre makens barn".

Patentverket har inte något att erinra mot det föreslagna nya tredje stycket i 3 § namnlagen. Vad angår 13 § anmärker verket att det inte föreslås att ordet adoptivbarn i paragrafens första stycke slopas. Verket vill inte heller förorda någon sådan ändring men framhåller att ett slopande av ordet i paragrafens andra stycke skulle kunna leda till det felaktiga antagandet att detta stycke inte är tillämpligt på adoptivsläkt. För att hindra en sådan tolkning bör man avstå från att utesluta ordet adoptivbarn ur andra stycket. Ett klarläggande av att ordet avkomling i andra stycket omfattar även adoptivsläkt skulle kunna ske genom ett uttalande i en kommande proposition. *Riksskatteverket* och *Stockholms*

domkapitel anser däremot att ordet adoptivbarn bör utgå inte bara ur andra utan också ur första stycket i 13 §.

Invandrarverket har inte något att erinra mot promemorians förslag i fråga om medborgarskapslagen. Med anledning av vad som anförs beträffande naturalisation av adoptivbarn påpekar verket att ansökningsförfarandet fr. o. m. juli 1969 har förenklats bl. a. genom att endast två myndigheter — polismyndigheten och invandrarverket — handlägger ärendena. Ansökningar rörande adoptivbarn behandlas med förtur och bifalls regelmässigt. Handläggningen hos polismyndigheten sker i regel snabbt. Handläggningstiden hos verket, som i vanliga naturalisationsärenden f. n. är 4—6 månader, uppgår till ca en månad. Beträffande kostnaden för naturalisation upplyser verket att det i ett remissyttrande till Nordiska Rådet i januari 1971 har förklarat sig inte ha något att erinra mot att avgiften helt avskaffas.

Enligt *socialstyrelsen* hade det varit värdefullt om man redan i detta sammanhang hade kunnat lösa frågan om medborgarskap för de många utländska barn som adopteras av svenska föräldrar. För dessa barn skulle det innebära en avsevärd förenkling om de blev svenska medborgare redan genom adoptionsbeslutet. Förutom att ansökningsförfarandet innebär en arbetsbelastning för invandrarverket medför det även en inte obetydlig utgift för adoptivföräldrarna. Styrelsen anser därför att en lösning av frågan snarast bör komma till stånd. Vidare synes det styrelsen motiverat med en regel om förlust av det svenska medborgarskapet för adoptivbarn i fall motsvarande dem då biologiska barn förlorar sitt svenska medborgarskap till följd av att föräldrarna upphört att vara svenska medborgare. Om adoptivbarnet i ett sådant fall automatiskt förvärvar medborgarskap i adoptantens nya hemland kommer det nämligen att ha medborgarskap i två länder och kunna bli befriat från det svenska medborgarskapet först efter ansökan. En sådan ordning bör undvikas.

Tingsrättsdomareföreningen ifrågasätter om inte adoptivbarn i medborgarskapsrättsligt hänseende bör jämställas med biologiska barn. Enligt föreningen bör adoptivbarn förvärva och förlora svenskt medborgarskap under samma förutsättningar som biologiska barn. Antalet dubbla medborgarskap kommer att öka endast obetydligt om en sådan bestämmelse införs. Det andra skälet som i promemorian åberopats mot en sådan ändring — att medborgarskapslagstiftningen tillkommit i nordiskt samarbete — väger enligt föreningen tyngre. Föreningen anser dock jämställdheten mellan adoptivbarn och biologiska barn så angelägen att samråd snarast bör inledas med övriga nordiska länder om ändrad lagstiftning i detta hänseende. Föreningen framhåller att vad den har anfört rörande medborgarskapslagen inte innebär att den anser att medborgarskap skall kunna förvärvas genom adoption.

Industriförbundet uppehåller sig i sitt yttrande vid de följder som ett

genomförande av promemorieförslaget skulle få när det gäller 5 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Förbundet erinrar om att i paragrafen görs viss inskränkning i möjligheterna att under rubriken Avsatt till pensioner redovisa skuld för pension till huvuddelägare. Motsvarande begränsning gäller i fråga om avdragsrätten vid inkomstbeskattningen. Bedömningen av om en viss person har bestämmande inflytande i ett företag och alltså är "huvuddelägare" skall ske med hänsyn till vissa närståendes innehav av aktier eller andelar i företaget. Bland sådana närstående nämns uttryckligen avkomling och avkomlings make samt föräldrar och far- och morföräldrar. Någon anledning att anta att adoptivförhållande skulle kunna innefattas i den angivna kretsen föreligger inte enligt industriförbundet och förarbetena till lagstiftningen ger inte heller något stöd för en sådan uppfattning. Den föreslagna allmänna bestämmelsen om adoptions rättsverkningar kommer därför att medföra att en eller flera aktieägare kan bli att betrakta som huvuddelägare trots att de nu inte är det. De angivna inskränkningarna skulle därmed bli tillämpliga. Såvitt avser förfoganden i framtiden torde det inte finnas mycket att erinra mot en sådan utvidgning. Då det gäller pensionsutfästelser som redan har gjorts skulle emellertid de ekonomiska förutsättningarna för företaget kunna förändras väsentligt om genom adoptivbarns jämställande med eget barn företagets ägare blir att betrakta som huvuddelägare i nu förevarande hänseende. Effekten skulle bli att premiereserv för pensionsutfästelse till den "nye" huvuddelägaren måste återföras till beskattning till större eller mindre del. En sådan verkan av den ifrågasatta lagändringen kan förbundet inte godta. Förbundet anser därför att en särskild bestämmelse bör införas som helt undantar sådana utfästelser som har gjorts före lagstiftningens ikraftträdande.

7 Föredraganden

De ändringar i adoptionslagstiftningen som antogs av 1970 års riksdag och trädde i kraft den 1 januari och den 1 juli 1971 har lett till att adoptivbarn nu är helt likställda med andra barn i familjerättsligt hänseende så långt detta över huvud taget är möjligt. I samband med lagändringarna framhöll föredragande departementschefen (prop. 1970: 186 s. 51 och 52) att denna likställighetsprincip borde slå igenom också i annan lagstiftning än den familjerättsliga. För att skapa underlag för en sådan reform har i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria gjorts en genomgång av lagregler om släktskapsrelationer utanför det familjerättsliga området. Genomgången har visat att adoptivsläkt redan nu är uttryckligen jämställd med biologisk släktskap på många rättsområden. I somliga fall gäller detta generellt, i andra fall

endast beträffande vissa släktskapsrelationer. Det finns emellertid också ett stort antal bestämmelser som inte uttryckligen anger om de är tillämpliga även vid släktskap på grund av adoption. Beträffande vissa sådana regler ligger det i sakens natur att de tar sikte enbart på den biologiska släktskapen. I många fall kan emellertid tvekan råda om bestämmelsernas innebörd. Ofta torde förklaringen till att adoptivsläkt inte alls eller endast delvis jämställs med biologisk släkt vara att reglerna har tillkommit mot bakgrund av den ordning som gällde före 1958 års ändringar i adoptionslagstiftningen och som innebar att några familjerättsliga band inte fanns mellan adoptivbarnet och adoptantens släkt.

I promemorian föreslås att det i 4 kap. FB införs en allmän regel om adoptions rättsverkan och att denna regel får ersätta de nu gällande specialbestämmelserna för adoptivförhållanden utom i sådana fall då särskilda skäl kräver en särreglering. Enligt den föreslagna nya regeln skall vid tillämpning av bestämmelse i lag eller annan författning, som tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse, adoptivbarn anses som adoptantens barn i äktenskap och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn skall barnet dock anses som makarnas gemensamma. Det sagda skall emellertid inte gälla om annat följer av särskild föreskrift eller av rättsförhållandets natur.

Promemorieförslaget har allmänt godtagits under remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till den föreslagna lösningen. Genom att en allmän regel om adoptions rättsverkningar tas upp i FB blir det i fortsättningen inte nödvändigt att belasta regler i annan lagstiftning som rör släktskapsrelationer med särskilda bestämmelser för adoptivförhållanden. En annan viktig fördel med förslaget är att den allmänna likställighetsprincipen kommer till klart uttryck i lagstiftningen om adoption. Denna princip torde redan nu ha stark förankring i det allmänna rättsmedvetandet, och den föreslagna lagregeln kan bidra till att ytterligare befästa den. Mot bakgrund härav synes det mig inte påkallat att, som har ifrågasatts under remissbehandlingen, införa särskilda hänvisningar till den generella bestämmelsen i andra lagregler om släktskapsförhållanden. Genom ett sådant system skulle man f. ö. inte vinna den eftersträvade förenklingen av reglerna.

Den generella likställighetsregeln skall enligt förslaget inte tillämpas då annat följer av särskild föreskrift eller av rättsförhållandets natur. Under remissbehandlingen har yppats farhågor för att denna bestämmelse skall ge utrymme för skönsmässiga bedömningar. Dessa farhågor är enligt min mening inte berättigade. Vid tolkningen av bestämmelsen måste beaktas att den innebär ett undantag från huvudregeln om full likställighet och redan av den anledningen inte får tolkas extensivt. De enda fall då rättsförhållandets natur kan motivera avvikelse från huvud-

regeln är sådana där de rent biologiska banden är avgörande, under det att exempelvis den sociala samhörigheten inte skall tillmätas betydelse. Som exempel kan nämnas reglerna om fastställande av faderskap i FB, om äktenskapshinder på grund av släktskap i GB och om straff för otukt med avkomling eller syskon i BrB.

Vad gäller utformningen i övrigt av den i promemorian föreslagna generella regeln har några remissinstanser reagerat mot föreskriften att adoptivbarnet skall anses som adoptantens barn i äktenskap. De har föreslagit att detta uttryck ersätts med eget barn. Med anledning härav vill jag anföra följande. Reglerna om barn i och utom äktenskap är visserligen numera på de allra flesta punkter helt överensstämmande. På några områden gäller dock alltjämt olika regler. Detta är förhållandet med bestämmelserna om vårdnad i 6 kap. och om barnavårdsman i 8 kap. FB. För adoptivbarn skall f. n. i båda dessa avseenden gälla vad som är föreskrivet för barn i äktenskap. Om det inte redan i den allmänna likställighetsregeln anges att adoptivbarn skall anses som adoptantens barn i äktenskap krävs preciseringar i detta hänseende i 6 och 8 kap. FB. Av dessa skäl ansluter jag mig till promemorieförslaget. Detta innebär inte att barnet skall anses som adoptantens barn i ett visst äktenskap utan endast att barnet vid tillämpning av lagar och andra författningar skall ha samma rättsställning som om det var adoptantens eget barn och att härvid, om olika regler gäller för barn i och utom äktenskap, reglerna för barn i äktenskap skall tillämpas.

I fråga om möjligheterna att rensa ut olika särbestämmelser för adoptivförhållanden inom och utom den familjerättsliga lagstiftningen kan jag ansluta mig till förslagen i promemorian. I likhet med tingsrättsdomareföreningen anser jag att något undantag i detta avseende inte bör göras för lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge. I lagen om bostadsrättsföreningar synes det dock inte vara påkallat att nu göra ändring med hänsyn till att lagen upphör att gälla vid utgången av juni 1972.

Enligt 28 § arvsskatteförordningen gäller särskilda regler för beskattningen av arv, testamente och gåva till bl. a. barn och barnbarn. Dessa regler är tillämpliga även om det på grund av adoption inte består några familjerättsliga band med den från vilken förvärvet härrör. Denna ordning bör gälla även i fortsättningen. Med hänsyn till den föreslagna generella bestämmelsen i FB om adoptions rättsverkningar krävs en uttrycklig föreskrift härom i 28 § arvsskatteförordningen. Den i promemorian föreslagna formuleringen synes emellertid böra jämkas i nära överensstämmelse med vad som föreslagits av Svenska försäkringsbolags riksförbund och Svenska livförsäkringsbolags förening. Den nya bestämmelsen täcker inte bara testamente eller gåva från föräldrar till bortadopterade barn utan också testamente eller gåva

från far- eller morföräldrar till bortadopterade barnbarn eller till bortadopterade barns avkomlingar.

Försäkringsbranschens organisationer har i anslutning till de föreslagna ändringarna i försäkringsavtalslagen (FAL) gjort vissa uttalanden angående tolkningen av förmånstagarförordnanden. Jag vill i anledning härav bara framhålla att tolkningsreglerna i 105 § FAL i och för sig synes mig väl avvägda men att det förhållandet att andra lagregler gällde när ett förordnande gjordes än när dödsfallet inträffade givetvis kan vara ett skäl att avvika från den av lagen anvisade tolkningen.

Särskilda bestämmelser rörande adoptivförhållanden synes alltjämt vara påkallade när det gäller reglerna i namnlagen om förvärv av släktnamn.

Enligt huvudregeln i 3 § första stycket förvärvar adoptivbarn genom adoptionen adoptantens eller, om det adopteras av makar, adoptivfaderns släktnamn. Tingsrättsdomarcföreningen har påpekat att detta synes innebära att ett barn som adopteras av sin biologiska fars hustru därigenom förvärvar hennes släktnamn i stället för faderns. Föreningen, som anser en sådan ordning olämplig, har ifrågasatt om inte lagrummet bör förtydligas. För egen del anser jag den naturliga tolkningen av bestämmelsen vara att barnet i det av föreningen berörda fallet skall bära faderns släktnamn. Jag instämmer dock i att ett förtydligande kan vara motiverat, och jag föreslår därför att det i paragrafen införs en föreskrift att reglerna om barn som adopteras av makar skall ha motsvarande tillämpning då make adopterar andra makens barn eller adoptivbarn. Huvudregeln blir alltså att om en man adopterar sin hustrus barn eller adoptivbarn barnet får mannens namn, medan i det fallet att en kvinna adopterar sin makes barn eller adoptivbarn barnet inte får hustruns namn utan behåller sitt tidigare namn.

Den som adopteras kan f. n. få tillstånd att behålla sitt tidigare släktnamn. Han kan vidare utan särskilt tillstånd bära detta namn som ett tilläggsnamn framför adoptantens släktnamn. Såsom anförs i promemorian bör dessa regler bibehållas. De bör dock givetvis inte utnyttjas annat än i speciella fall, då barnet fortfarande har stark anknytning till sin biologiska släkt.

Barn som har adopterats av makar har enligt 3 § andra stycket möjlighet att anta adoptivmoderns släktnamn som ogift på samma villkor som enligt 1 § gäller i fråga om rätt för barn i äktenskap att anta sin mors namn som ogift. Med barn som har adopterats av makar torde få jämställas barn som har adopterats av sin fars eller mors resp. adoptivfars eller adoptivmors make. Detta blir helt klart om man i paragrafen tar in ett sådant förtydligande som jag nyss har föreslagit. Någon ändring av 3 § andra stycket i syfte att åstadkomma större likställighet mellan adoptivbarn och andra barn behövs därför inte. I och för sig skulle

man som ett par remissinstanser har påpekat kunna helt slopa bestämmelsen i samband med införandet av den föreslagna allmänna likställighetsregeln i FB. I tydlighetens intresse bör dock regeln få stå kvar. Ett särskilt skäl härför är att paragrafen i enlighet med vad som föreslås i promemorian bör kompletteras med en regel om rätt att förvärva adoptivmoderns namn som ogift i fall då någon har adopterats av kvinna ensam utan att vid adoptionstillfället vara barn eller adoptivbarn till hennes make. I likhet med vad som enligt 2 § gäller för utomäktenskapligt barn bör namnet kunna förvärvas genom anmälan hos pastor. Till undvikande av missförstånd vid tolkningen av uttrycket kvinnans make bör den i promemorian föreslagna bestämmelsen omformuleras.

I 10 § andra stycket regleras den rätt som tillkommer föräldrar, syskon och syskonbarn till förvärvaren av ett nytt släktnamn att erhålla detta namn. Av den föreslagna allmänna regeln i FB får anses följa att samma rätt tillkommer dem som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till förvärvaren.

Enligt 13 § första stycket medför under vissa omständigheter ett släktnamnsbyte automatiskt motsvarande namnbyte för barn och adoptivbarn. Andra stycket upptar regler om rätt i andra fall för barn och adoptivbarn till den som har förvärvat nytt släktnamn att själva anta namnet. Sådan rätt tillkommer även avkomling till barn eller adoptivbarn. Denna formulering innebär att det inte råder full jämställdhet mellan adoptivsläkt och vanlig släkt. Den omfattar t. ex. inte barns adoptivbarn eller adoptivbarns adoptivbarn. I promemorian föreslås därför att ordet adoptivbarn skall utgå ur 13 § andra stycket, varefter det av den föreslagna allmänna likställighetsregeln i FB torde följa att adoptivsläkt och biologisk släktskap skall jämställas helt vid tillämpningen av reglerna. Jag instämmer i detta förslag. Till undvikande av missförstånd bör, som ett par remissinstanser har påpekat, ordet adoptivbarn utgår även ur paragrafens första stycket så att också de där avsedda fallen får prövas med tillämpning av den allmänna regeln i FB.

Som jag har redovisat inledningsvis under 2.3 finns en rad regler om släktskapsförhållanden som inte innehåller några föreskrifter rörande verkan av adoption. Här medför den föreslagna generella regeln om adoptions rättsverkningar att adoptivsläkt blir jämställd med biologisk släkt, om inte annat följer av rättsförhållandets natur eller särskild föreskrift. Några erinringar mot detta har inte anförts under remissbehandlingen, och för egen del anser jag denna ordning både lämplig och önskvärd. Industriförbundet har i sin skrivelse i ärendet pekat på de konsekvenser förslaget medför i fråga om lagen om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Förbundet utgår härvid från att adoptivförhållande f. n. inte skall beaktas vid bestämmande av vem som är att betrakta som s. k. huvuddelägare enligt 5 § andra stycket nämnda lag. Riktigheten av denna tolkning kan med visst fog sättas i fråga.

Problemet har emellertid inte diskuterats i förarbetena till lagen och jag anser mig inte behöva ta ställning till det i detta sammanhang. Även om förbundets tolkning godtas saknas nämligen enligt min mening skäl att införa speciella övergångsbestämmelser. Avsättningar till pensionsreserv som har skett enligt gällande regler före ikraftträdandet av den nu föreslagna ändringen i föräldrabalken kan stå kvar och behöver alltså inte återföras till beskattning. Vad gäller framtiden kan visserligen möjligheterna att göra avsättningar av obeskattade medel bli begränsade, vilket kan innebära en förändring av de ekonomiska förutsättningarna för pensionsutfästelsen. Den omständigheten att parter vid upprättande av avtal kan ha kalkylerat med vissa effekter i skattehänseende mot bakgrund av gällande lagstiftning kan emellertid i och för sig inte få utgöra något hinder mot att lagen ändras på sätt som rubbar dessa kalkyler.

I promemorian föreslås att undantag från huvudregeln om adoptivbarns likställighet med andra barn skall gälla i fråga om medborgarskapslagen. Vid remissbehandlingen har från ett par håll framhållits som ett angeläget önskemål att adoptivbarn i medborgarskapshänseende blir helt likställda med andra barn. För egen del har jag stor förståelse för dessa synpunkter. De ligger helt i linje med den syn på adoptionen som har präglat de senaste reformerna på området. Emellertid bör någon ändring i medborgarskapslagstiftningen inte företas utan samråd med de andra nordiska länderna. Vidare kompliceras bedömningen av att man i möjligaste mån bör undvika regler som leder till dubbla medborgarskap. På grund härav och med beaktande av att några stora praktiska komplikationer inte tycks föreligga f. n. har jag efter samråd med chefen för inrikesdepartementet kommit fram till att något förslag till ändrade regler inte bör läggas fram nu. För att inte den allmänna likställighetsregeln skall slå igenom vid tillämpning av medborgarskapslagen krävs, som framhålls i promemorian, en uttrycklig lagregel av innebörd att lagens föreskrifter om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att dess far eller mor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap inte gäller för adoptivbarn.

Vid behandlingen av den föreslagna likställighetsregelns inverkan på olika bestämmelser på det familjerättsliga området diskuteras i promemorian frågan om talan om äktenskaplig börd och om faderskap till barn utom äktenskap bör tillåtas efter det att ett barn har adopterats. Med hänsyn dels till att den biologiska släktskapen alltjämt har rättslig betydelse i vissa avseenden, t.ex. i fråga om äktenskapshinder, dels till att adoptivbarnet i och för sig kan anses ha ett berättigat intresse av att vinna klarhet om sin härstamning bör enligt promemorian någon inskränkning inte ske i adoptivbarns möjligheter att föra sådan talan. Jag delar denna uppfattning.

Slutligen bör i detta sammanhang göras en inte förut här berörd ändring i 12 kap. 1 § första stycket FB. Enligt detta lagrum skall förmynderskap för underårig inskrivas bl. a. då fader, efter vilken den underårige är arvsberättigad, avlider. Eftersom barn utom äktenskap numera har samma rätt till arv efter sin far som barn i äktenskap fyller det i lagrummet angivna villkoret att den underårige skall ha arvsrätt efter fadern inte längre någon funktion. Det bör därför upphävas.

8 Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att antaga förslag till

1. *lag om ändring i föräldrabalken,*
2. *lag om ändring i giftermålsbalken,*
3. *lag om ändring i ärvdabalken*
4. *lag om ändring i jordabalken,*
5. *lag om ändring i brottsbalken,*
6. *lag om ändring i rättegångsbalken,*
7. *lag om ändring i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp,*
8. *lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,*
9. *lag om ändring i konkurslagen (1921: 225),*
10. *lag om ändring i lagen (1925: 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område,*
11. *lag om ändring i lagen (1927: 77) om försäkringsavtal,*
12. *lag om ändring i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap,*
13. *lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,*
14. *lag om ändring i lagen (1957: 390) om fiskearrenden,*
15. *lag om ändring i allmänna tjänstepliktslagen (1959: 83),*
16. *lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97),*
17. *lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,*
18. *lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,*
19. *lag om ändring i lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge,*
20. *lag om ändring i namnlagen (1963: 521),*
21. *lag om ändring i jordförvärvslagen (1965: 290),*
22. *lag om ändring i lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag,*
23. *lag om ändring i förköpslagen (1967: 868),*
24. *lag om ändring i renmäringslagen (1971: 437),*
25. *lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),*

26. *förordning om ändring i förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt,*
27. *lag om ändring i familjebidragsförordningen (1946:99),*
28. *lag om ändring i militärersättningsförordningen (1950: 261),*
29. *lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp,*
30. *lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare,*
31. *lag om ändring i förordningen (1956: 629) om erkända arbetslöshetskassor,*
32. *lag om ändring i lagen (1964: 47) om krigshjälp,*
33. *lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott,*
34. *lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402).*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

MARCUS BOKTR. STHLM 1971 710456